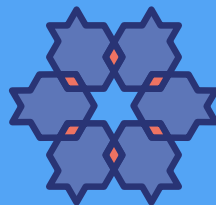

כסלו תשע"ט
דצמבר 2018

מרכז ספיר

לתרבות ולחינוך יהודי

תכניות מפגש ישראל-תפוצות

מיפוי וניתוח

רגב בן דוד

ד"ר חגית הכהן וולף

תכניות מפגש ישראל-תפוצות

מיפוי וניתוח

6	תקציר מנהלים
12	מבוא
14	מטרת המיפוי
14	איסוף נתונים ומגבלות המיפוי
15	תיחום השדה
16	מסגרת מושגית – פרמטרים מרכזיים למיפוי
17	1. פרדיגמות: ציונית קלאסית / עמיות
18	2. קהל יעד ראשי/משני
19	3. אינטנסיביות המפגשים
19	4. קטגוריות-על של מסגרות מפגש
22	ממצאי המיפוי
23	פרדיגמה ציונית קלאסית
24	פרדיגמת עמיות
26	דיון, מסקנות וכיווני פעולה
27	הפער בין שני הכיוונים
31	מהן מטרות התכניות שבהן משתתפים ישראלים?
31	תגלית
33	שליחות
34	מפגשים במסגרת קהילות שותפות
34	משלחות לימודיות
35	כיווני פעולה – מספר רעיונות בפרדיגמת העמיות
36	'ניצול הזדמנויות': מסגרות למשתתפים הנמצאים בתפוצות / בישראל
38	מסגרות שמצריכות הבאת משתתפים לתפוצות / לישראל
40	סיכום

43

נספח א: מקורות

43

ראיונות

45

מקורות כתובים

47

נספח ב: פירוט תכניות

47

קטגוריות משנה

50

פירוט

50

פרדיגמה ציונית קלאסית

52

פרדיגמת עמיות

57

נספח ג: מסגרות על מרכזיות

57

שותפויות ותאומות

58

תגלית

59

מסע (Masa)

59

Onward Israel

60

נספח ד: היצע התכניות בחתך קהל יעד וגילאים

61

תכניות המוצעות ליהודי התפוצות

61

גילאי בית ספר

62

בין תיכון לקולג' (18–19)

62

תקופת הקולג' (18–22)

63

אחרי קולג': 'מבוגרים צעירים' ומבוגרים (23 ומעלה)

65

תכניות המוצעות לישראלים

65

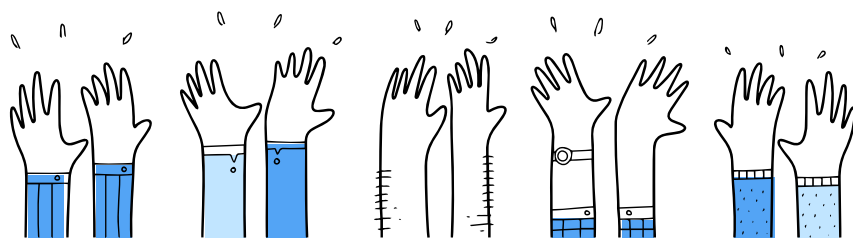
גילאי בית ספר

66

מסיום התיכון עד תום השירות הצבאי/לאומי

67

אחרי השירות

תקציר מנהלים

«« רקע, מטרות וכלי המיפוי

העיסוק ביחסי ישראל-תפוצות גובר בשנים האחרונות באופן משמעותי. בצל טענות בדבר משבר מתהווה בין ישראל ליהדות העולם (בדגש על היהדות הפרוגרסיבית בצפון אמריקה), ופולמוס בשאלת קיומו של משבר כזה, אישים וגופים רבים יוזמים תכניות מגוונות הנוגעות ביחסים אלה. לנוכח התערוריות זו מתחדד הצורך במיפוי וניתוח של התכניות הקיימות כיום.

המיפוי הנוכחי מנתח באופן כמותי את היצע התכניות שבמסגרתן מודע ומכוון בין יהודים מישראל ומהתפוצות. עיקר הדגש של סיווג וניתוח התכניות הוא המסגרות הרעיוניות (פרדיגמות) בנוגע ליחסי ישראל-תפוצות, שבתוכן נטועות התכניות: בין הפרדיגמה הציונית הקלאסית לבין פרדיגמת העמיות. הפרדיגמה הציונית הקלאסית רואה את ישראל במרכז ומחלקת את היהודים לאלה שחיים בישראל, ואלה שחיים מחוץ לה. הנחת היסוד שלה היא שחיים יהודיים משמעותיים ניתנים למימוש לאורך זמן ובאופן מלא רק בארץ ישראל, ולפיכך על העם היושב בציון לסייע לאחיו בתפוצות להתמודד עם אתגריהם הזהותיים. מנעד הפעולות כולל עידוד עלייה, הבאת יהודי התפוצות ל'זריקת השראה' בישראל, ושימוש בשליחים על מנת למצב את ישראל כמשאב מרכזי בתחומי חינוך, היסטוריה, דת ותרבות ולבסס את מקומה של ישראל בחוויה היהודית של יהודי התפוצות. לעומת זאת, פרדיגמת העמיות נסובה סביב תפיסה של הדדיות ושותפות. היא רואה חשיבות בחיזוקן של קהילות יהודיות ורואה ערך בקיומה של יהדות חיה ותוססת במקומות רבים בעולם. אחת המטרות החינוכיות המרכזיות בפרדיגמה זו היא חיזוק זיקתם של הפרטים אל העם היהודי, ותהליך זה יכול צריך להתרחש אצל יהודים בכל העולם, כולל בישראל.

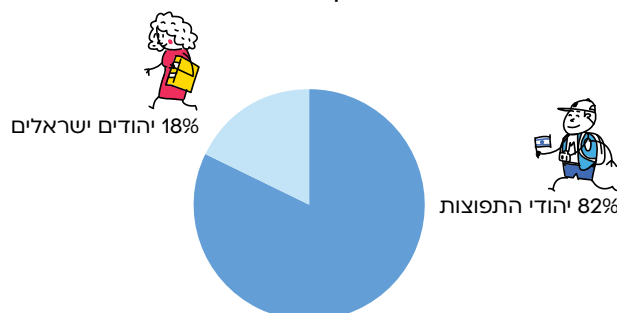
המיפוי הוא כמותי ואינו עוסק כלל באיכות המפגשים או במדידת השפעתם על המשתתפים. מעבר למבט ההשוואתי בין ההיצע הקיים ליהודי התפוצות וליהודים ישראלים, המיפוי מנתח בפרט את התכניות המוצעות לישראלים.

איסוף המידע נעשה באמצעות ראיונות עם קובעי מדיניות, גורמי מפתח ונציגי ארגונים, מסמכים של ארגונים, מסמכי הערכה ומחקר.

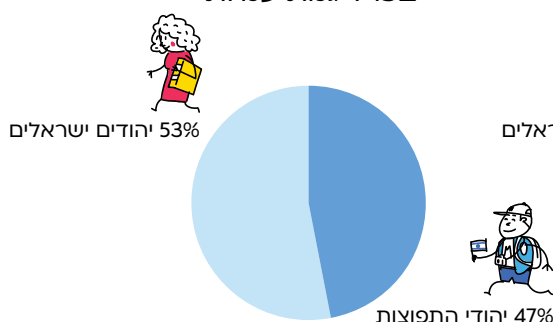
«« עיקרי הממצאים

בפני יהודי התפוצות קיים היצע תכניות מפגש גדול בהרבה מאשר בפני יהודים ישראלים, ומעל 80% מכלל המשתתפים בתכניות הכוללות מפגש הם מהתפוצות. פער זה נותר משמעותי גם כאשר לוקחים בחשבון את היקפי קהלי היעד: בישראל, כל שנתון בגילאי 15-35 מונה כ-85,000-95,000 יהודים (לפי נתוני הלמ"ס), ואילו בתפוצות מדובר בכ-100,000-150,000 יהודים בשנתון (להערכת גורמים מקצועיים בשדה). כלומר, גם אחוז ה'כיסוי' בקרב יהודי התפוצות גבוה משמעותית מאשר בקרב יהודים ישראלים. סיווג התכניות לפרדיגמות חושף תמונה הופכית מבחינת יחס המשתתפים בין תכניות הפרדיגמה הציונית הקלאסית (שם יהודי התפוצות מהווים מעל 90%) לבין תכניות עמיות (שם ישנה סימטריה).

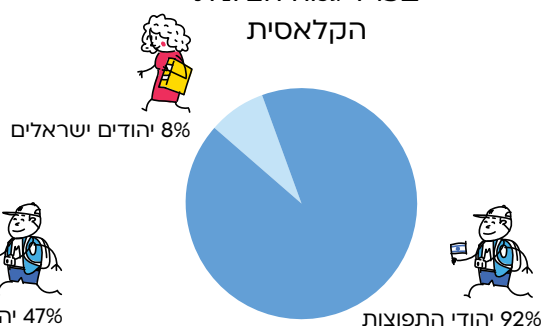
משתתפים בתכניות המפגש: סך הכל

משתתפים בתכניות בפרדיגמת עמיות

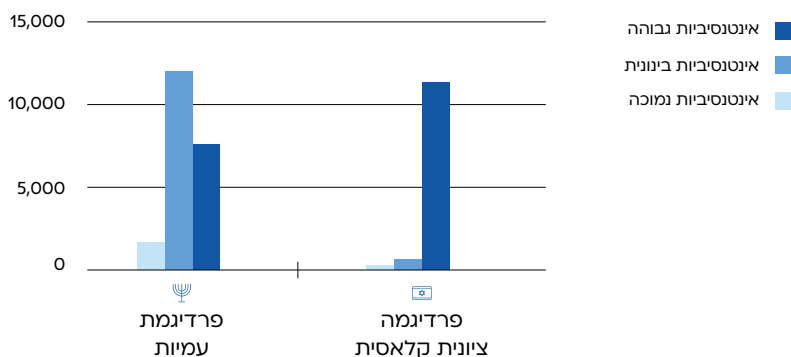
משתתפים בתכניות בפרדיגמה הציונית הקלאסית

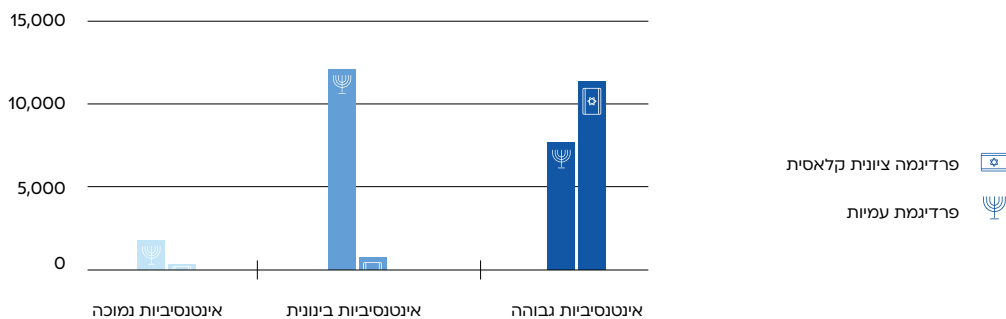
- ככלל, המסגרות הנטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית (ובהן 'תגלית' ומפעל השליחים, שבהם משתתפים אלפי ישראלים בשנה) תופסות את יהדות התפוצות כקהל היעד הראשי שלהן. משמעות הדבר היא שהלמידה של ישראלים על יהדות התפוצות וממנה אינה ניצבת במוקד, וגם אם היא מתקיימת - התכניות הללו אינן מספקות את התנאים המיטביים עבורה. משניות קהל היעד הישראלי מתבטאת בין היתר בהיעדר מדידה שיטתית של השפעת התכניות עליו.
- יותר ישראלים משתתפים כיום בתכניות הנטועות בפרדיגמת העמיות מאשר בפרדיגמה הציונית הקלאסית. עם זאת, ישנו הבדל משמעותי באופי התכניות: רוב המפגשים ברמת אינטנסיביות גבוהה (כגון 'תגלית') נטועים בפרדיגמה הציונית, בעוד שחלק הארי של המשתתפים בפרדיגמת העמיות הוא במסגרת קשר וירטואלי (בתי ספר תאומים).
- בשנים האחרונות מסתמנת עלייה בתכניות הנטועות בפרדיגמת העמיות והפונות לישראלים כקהל יעד ראשי. כמו כן, בחלק מהמסגרות הותיקות מסתמנים שינויים תפיסתיים זהירים של מעבר הדרגתי מהפרדיגמה הציונית הקלאסית לעבר פרדיגמת העמיות (כגון בפרויקט 'תגלית' וביחידת השליחות של הסוכנות היהודית).

משתתפים ישראלים: לפי פרדיגמה ואינטנסיביות מפגש ההיקפים המספריים מוצגים כממוצע מתוך הטווח המפורט בטבלאות שלעיל

משתתפים ישראלים: לפי אינטנסיביות מפגש ופרדיגמה ההיקפים המספריים מוצגים כממוצע מתוך הטווח המפורט בטבלאות שלעיל

מבט השוואתי כולל:

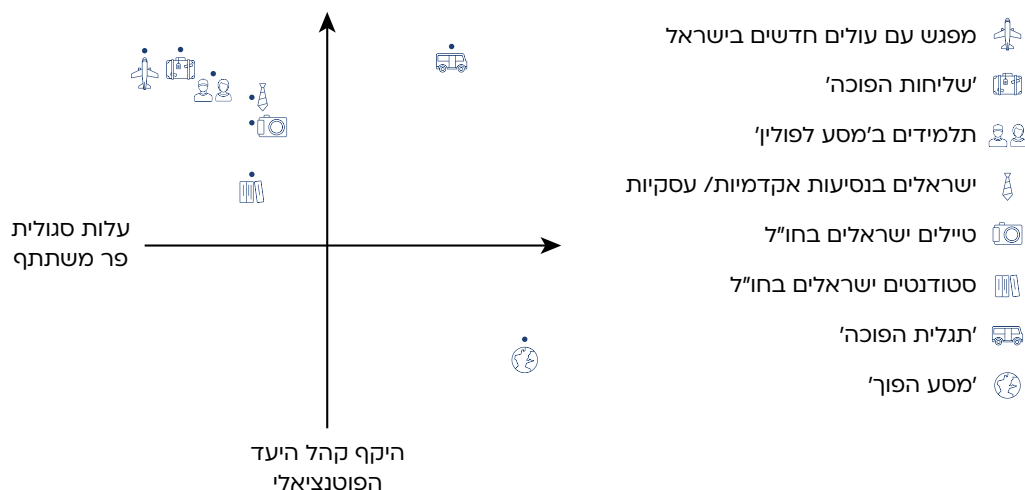
פרדיגמה	קהל יעד ראשי / משני	משתתפים יהודי התפוצות	משתתפים יהודים ישראלים
 ציונית קלאסית	ראשי	170,000–100,000	--
	משני	--	15,000–10,000
	% משתתפים סה"כ בפרדיגמה ציונית קלאסית		
 עמיות	ראשי	25,000–15,000	27,000–16,000
	% קהל יעד ראשי בפרדיגמת עמיות		
	משני	100–50	2,000–700
	% קהל יעד משני בפרדיגמת עמיות		
סה"כ	סה"כ	195,000–115,000	44,000–27,000
	סה"כ (%)	82%	18%

סוגי התכניות המוצעות לישראלים, בחלוקה לקטגוריות ואינטנסיביות:

פרדיגמה וקהל יעד ראשי/משני	קטגוריית-על ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
 ציונית קלאסית [משני]	שהות משותפת [א]	תגלית; חץ וקשת; מחנה סירים אירופה בני-עקיבא	11,000–8,000
	שהות משותפת [ב]	NFTY-EIE; Alexander Muss; Onward Israel	1,000–400
	שהות משותפת [ג]	חלק מתכניות MASA	500–100
 עמיות [ראשי]	שליחות [א]	שליחות קצרה; שליחות ארוכה	3,000–2,000
	קשרי עבודה [א]	בתי ספר תאומים; שותפויות; קשרי קהילות	1,200–800
	שהות משותפת [א]	מכניות קדם-צבאיות ושנות שירות משותפות; מחנות קיץ משותפים בישראל; משלחות הדדיות; JWRP	8,000–4,000
	שהות משותפת [ג]	סירים לימודיים לתפוצות	500–200
	וירטואלי [א]	פרויקט ZUG	300–200
	וירטואלי [ב]	בתי ספר תאומים	15,000–10,000
 עמיות [משני]	וירטואלי [ג]	קשרי קהילות	500–50
	שליחות [א-ג]	תכניות לבוגרי שליחות	1,200–800
	שהות משותפת [א]	מחנות קיץ משותפים בתפוצות	1,000–500
	שהות משותפת [ג]	טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות	1,000–200

« צעדים מוצעים להמשך המחקר והעשייה

מתוך ניתוח תמונת הקיים, מועלים בפרק הדיון מספר כיווני פעולה אפשריים נוספים, המרחיבים את העשייה בפרדיגמת העמיות למודלים חדשים של תכניות. מוצעים הן מודלים של 'ניצול הזדמנות', הפונים למשתתפים פוטנציאליים שנמצאים ממילא בישראל/בתפוצות, והן מודלים המצריכים הבאה של משתתפים אל ישראל/התפוצות. התרשים הבא מציג באופן סכמטי כיוונים אפשריים אלה לפי היקף קהלי היעד הפוטנציאליים והעלות הסגולית הנדרשת פֶּר משתתף בודד:

כמו כן, לשם קידום תחום תכניות המפגשים, נדרש מחקר נוסף על השפעת התכניות על המשתתפים, בדגש על מילוי החסר הקיים במדידת ההשפעה על הישראלים. בכדי שאפשר יהיה להשוות בין האפקטים ולקבל החלטות מושכלות על בסיס ההשוואה, נדרשת שפה משותפת של המשגה ושל מדידה במחקרים על התכניות השונות. מדידה זו צריכה להיעשות גם על המסגרות שאותן אנו מכנים כאן 'המעגל השני', ושבהן לא עוסק מיפוי זה - מסגרות למידה של יהודים מהתפוצות על ישראל ולהיפך ללא מפגש.

לבסוף, בעבודה על מיפוי זה נוכחנו בקושי לקבל נתונים מדויקים על היקפי הפעילות מהארגונים השונים, ובלט היעדרם של המשגה משותפת ושל מסד נתונים משותף בין הארגונים (ולפחות הארגונים הגדולים, כגון הסוכנות היהודית ו'תגלית'). מבחינה מחקרית, פערים אלה מקשים לקבל תמונה מדויקת של היקפי המשתתפים, לזהות חפיפות, ולנתח את הנתונים לפי פרמטרים אחידים; מבחינת הפעילות בשדה ישראל-תפוצות, נראה שיש כאן גם החמצה של פוטנציאל לעבוד באופן מושכל עם הקהל הישראלי של בוגרי התכניות השונות. חיבור טוב יותר בין הארגונים, איגום משאבים ותיאום יוכלו לקדם משמעותית הן את המחקר והן את העשייה החינוכית בתחום.

מבוא

מיפוי זה עוסק בתכניות שבמסגרתן מתקיימים מפגשים מובנים בין יהודים מישראל ומהתפוצות. המפגשים הללו הם חלק ממארג רחב של יחסי ישראל-תפוצות. מדינת ישראל מגדירה את עצמה כמדינת הלאום של העם היהודי, וככזו היא מקיימת קשרים מוסדיים ענפים עם קהילות יהודיות ברחבי העולם כולו. היא מעניקה זכות הגירה ואזרחות לכל יהודי/ה, לצאצאיהם ולבני/בנות-זוגם, מגדירה במעמד רשמי את המוסדות הלאומיים (כגון הסוכנות היהודית, קרן היסוד, ההסתדרות הציונית העולמית, הקק"ל), משקיעה מכספי המיסים של אזרחי ישראל במימון ארגונים ומוסדות הפועלים בתפוצות, נותנת מעטפת ביטחונית היכן שדרוש, פועלת באפיקים דיפלומטיים לרווחת יהודים החיים במדינות אחרות, ועוד. מהעבר השני, יהודי העולם מעניקים לאורך השנים תמיכה ציבורית, כספית, פוליטית ואחרת למדינת ישראל, ורואים במדינה אחד ממוקדי הזהות היהודית שלהם. בקהילות יהודיות ברחבי העולם תופס העיסוק במדינת ישראל מקום מכובד בתכניות לימודים ובפעילויות תרבותיות. באופן יחסי, ומסיבות שבחלקן ניגע בקצרה בהמשך, בישראל הושקעו לאורך השנים פחות מאמצים חינוכיים ותרבותיים לחשוף יהודים ישראלים ליהודים ולקהילות יהודיות ברחבי העולם, מאשר בכיוון ההפוך.

בשנים האחרונות עברו יחסי ישראל והתפוצות מהמורות משמעותיות הכוללות משברים פוליטיים סביב נושאי יהדות ומדינה, ובעיקר סביב שני נושאים: מקומם של הזרמים בכותל (בעקבות קריסת 'מתווה הכותל'), והכרת מדינת ישראל בגיורים שונים (בעקבות הצעת חוק הגירור החרדית, בתגובה לפסיקת בג"ץ). סביב האירועים הללו, רבו הטוענים שמתהווה משבר בין ישראל ליהדות ארה"ב,

כאשר מולם אחרים המטילים ספק בקיומו של משבר כזה.¹ אך גם במנותק מהרטוריקה המשברית, רבים חשים שנדרש שינוי: ראשית, הדיון בסוגיות אלה חידד את הצורך בשיפור ההיבט וההבנה ההדדית בין הצדדים; שנית, העדר התגובה של הציבור היהודי בישראל לנושאים אלה עשוי לשקף את אדישותו במקרה הטוב, או את ניכורו במקרה הפחות טוב, כלפי סוגיות הנוגעות ליהדות התפוצות. תמונה זו מדגישה את הצורך לחשוף יהודים ישראלים ליהדות התפוצות.

בישראל הושקעו לאורך השנים פחות מאמצים חינוכיים ותרבותיים לחשוף יהודים ישראלים ליהודים ולקהילות יהודיות ברחבי העולם, מאשר בכיוון ההפוך.

העלייה בעיסוק ביחסי ישראל-תפוצות בשנים האחרונות

מתבטאת במגוון דרכים, מכינוסים ציבוריים, דרך נוכחות מוגברת בתקשורת בדמות אייטמים חדשותיים לצד כתבות עומק, ועד לזינוק במספר הגורמים והארגונים ממגזרים שונים המגלים עניין בפיתוח פרויקטים בתחום.²

1. תחושת המשבר בוטאה בפרסומים רבים מספור בבמות פובליציסטיות ומחקריות שונות, וראו לדוגמה ראות, 2017. לעמדה הנגדית ראו לדוגמה ראיון של צביקה קליין עם בן שפירו (קליין, 2018). לניתוח נוסף ראו פנקס, 2017.

2. כדוגמאות ספורות מני רבות, בשנת תשע"ח לבדה התקיימו לפחות שלושה כנסים במרחב הזהות היהודית הפלורליסטית בישראל שעסקו בנושא זה (כנס הרטמן, כנס שכטר, כנס פנים), וזאת לצד הכינוס השנתי של JFN שהתקיים בישראל וכנס ה-GA. כן ראו סדרת הכתבות המיוחדת על יהדות התפוצות ב'מקור ראשון', וכן תחום המשלחות הלימודיות לקהילות יהודיות בתפוצות, שהחל צובר תאוצה בשנים האחרונות.

«מטרת המיפוי»

לנוכח התהליכים שתוארו, מיפוי העשייה המתקיימת כיום בתחום נראה חיוני כתשתית לדיון ולתכנון עתידי. המיפוי המוצג כאן מתמקד ביהודים ישראלים ובהזדמנויות המפגש עם יהודי התפוצות הפתוחות בפניהם. המיפוי מבקש לענות על השאלות הבאות:

1. אילו סוגי מסגרות מציעות ליהודים ישראלים מפגש עם יהודי התפוצות? אילו סוגי מפגשים?
  2. מהן מטרות המפגשים הללו ביחס ליהודים ישראלים?
  3. מהם היקפי המשתתפים הישראלים בתכניות השונות הללו?
  4. מהו היצע התכניות ומהם היקפי המשתתפים הישראלים בהשוואה להיצע התכניות ולהיקפי המשתתפים בקרב יהודי התפוצות?
- המיפוי הוא כמותי, ואינו עוסק כלל בשאלת איכות המפגש בסוגי המפגשים הקיימים.

«איסוף נתונים ומגבלות המיפוי»

איסוף המידע לצורך המיפוי נעשה באמצעות ראיונות עם קובעי מדיניות, גורמי מפתח ונציגי ארגונים, מסמכים של ארגונים, מסמכי הערכה ומחקר.³ חשוב לציין שהמיפוי אינו כולל הערכה או שיפוט לגבי איכות התכניות ואינו מתייחס למידת הצלחתן או השפעותיהן בדרך כלשהי.

כבר בשלבי העבודה הראשונים של תהליך המיפוי נוכחנו בקושי לקבל תמונה בהירה ונתונים מפורטים אודות משתתפי התכניות. קושי זה נובע להבנתנו משילוב של כמה גורמים: ראשית, לא כל הארגונים אוספים ושומרים מידע באופן מספק; שנית, לא כל הארגונים מעוניינים לחלוק את המידע הקיים אצלם; שלישית, אין בסיס נתונים משותף בין הארגונים המרכזיים השונים (שיאפשר למשל לזהות חפיפה במשתתפים); רביעית, חסרה שפה אחידה העשויה להקל על שיתוף והשוואה כאלה. לפיכך, נתוני המיפוי שיוצגו במסמך זה הם אומדנים כלליים ולא נתונים מדויקים לגבי המציאות בשטח.

כך הוא המצב גם לגבי הגדרת המטרות והמדדים של התכניות: הקושי של ארגונים לשתף במטרות ובמדדים של תכניותיהם עשוי לנבוע מאי־בהירות או העדר הגדרה מספקת של המטרות, או לחילופין מסיבות אחרות שאינן ידועות לנו. לפיכך, צפויה תועלת ברורה לתחום ממחקרים שיתמקדו במטרות הבאות:

1. נתוני משתתפים מדויקים
2. מיפוי מסגרות שבהן מתקיימת חשיפה של יהודים מישראל אל התפוצות ולהיפך, אך ללא מפגש (יכונה להלן 'המעגל השני')
3. המשגה משותפת למחקרי ההערכה וההשפעה, שתאפשר בחינה השוואתית וקבלת החלטות מושכלות על בסיסה

3. ראו נספח א' לרשימת המרואיינים ולמקורות הכתובים.

« תיחום השדה

מסגרת המיפוי הנוכחי מתמקדת בתכניות המפגישות בין יהודים מישראל ומהתפוצות. במיפוי נכללו תכניות שבמסגרתן מתקיים מפגש מכון, בן כמה שעות ומעלה. 'מפגש מכון' הוא כזה המשקף במבנהו מטרה לחשוף את המשתתפים אלה לאלה, לסיפוריהם ולעמדותיהם. כלומר, הוא מתוכנן ואינו מקרי, וניתנת במסגרתו הזדמנות לשיח הדדי (ולא מדובר בהרצאה פרונטלית, לדוגמה). בנוסף לתנאי הכרחי זה, המיפוי מבחין בין סוגי מפגשים על בסיס מידת הסימטריה בין משתתפיהם, בעיקר בין מפגשים בקרב 'קבוצת שווים' לבין כאלה שבהם ישנה אסימטריה מעמדית (לדוגמה: מדריך וחניך, שליח לקהילה וחבר מן השורה בקהילה, וכיו"ב).⁴ לא התייחסנו כלל למטרות האפשריות של המשתתפים עצמם (כגון היכרות אישית, רישות מקצועי, גיוס כספים וכדומה). המיפוי מתייחס למפגשים המתקיימים בכל מיקום גאוגרפי (בישראל, בקהילה יהודית בתפוצות או ביעד אחר), ומתמקד בתכניות הקיימות כיום.⁵

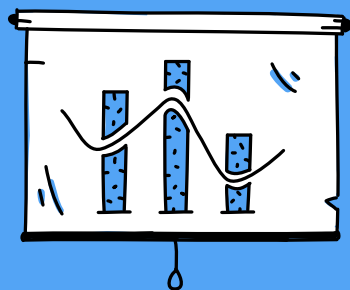
את התכניות העונות על הקריטריונים הללו הגדרנו כ'מעגל ראשון', ובו מתמקד כאמור המיפוי. לשם ההקשר הרחב, ניתן לחשוב על 'מעגל שני' הקיים מסביב לו, ובו מגוון ממשקים שבמסגרתם מתקיימת למידה של יהודים מישראל או מהתפוצות אלה על אלה, ללא אינטראקציה ישירה, או עם אינטראקציה שאינה עונה על הקריטריונים שצוינו לעיל. כמעגל שני ניתן לחשוב לדוגמה על ישראלים הלומדים על יהודי התפוצות ללא מפגש; על ישראלים הנחשפים בישראל ליהודים מהתפוצות, שלא במסגרת השתתפות בתכנית מאורגנת; על יהודים בתפוצות הלומדים על ישראל ללא מפגש; או על יהודים בתפוצות הנחשפים לישראל או לישראלים שלא במסגרת תכנית מאורגנת.⁶ כפי שהודגש לעיל, המיפוי הנוכחי אינו עוסק במדידת איכות המפגש או השפעותיו, ולפיכך אין בו טענה אמפירית לגבי חשיבותו ומעמדו היחסי של 'המעגל הראשון' לעומת 'המעגל השני'. באופן טבעי, תכניות 'המעגל השני' הן בעלות פוטנציאל להגיע לקהלים רחבים יותר. ככל שמחקרים עתידיים יידרשו לאיכות המפגש המתקיים בכל אחד מהם, ההחלטות לגבי ההשקעה בהם תוכלנה להתקבל באופן מבוסס יותר.

4. בפרפראזה על המונח הרווח Israel Experience, ניתן לכנות תכניות המקדישות מקום מרכזי למפגש עם 'קבוצת השווים' כ- Israel Expeerience.

5. לסקירה היסטורית של התחום ראו Ezrahi, 2018.

6. ישנה מורכבות מסוימת, בהקשר למיפוי זה, בסיווגן של תכניות לילדי ישראלים דוברי עברית המתגוררים בתפוצות (כדוגמת 'צופי צבר' ומסגרות נוספות). מבחינה אמפירית, לא תמיד ניתן לבודד אותם כאוכלוסיה מובחנת בפעילויות הפונות ליהודים בתפוצות, או לאמוד את חלקם היחסי בהן. מבחינה רעיונית, הם מהווים אוכלוסיית תפר בהקשר של הקטגוריות 'יהודים ישראלים'-'יהודי התפוצות': מחד גיסא, הם דוברי עברית ומכירים פעמים רבות היטב את התרבות הישראלית; מאידך גיסא, חוויות חייהם הנוכחיות היא של יהודים בתפוצות (ולעתים זו המציאות היחידה שהם מכירים). ככלל, המיפוי הנוכחי כולל תכניות אלה בתוך 'המעגל הראשון'.

ישנה מורכבות מסוימת גם בסיווגן של תכניות לעולים פוטנציאליים: מחד גיסא, טרם עלייתם הם מהווים חלק אינטגרלי מיהדות התפוצות, ולא תמיד ניתן להבחין באופן חד בין מועמדים לעלייה לבין חבריהם. יתרה מכך, גם לאחר עלייתם, הם מוסיפים לשאת את סיפורם ואת עברם כמי שגדלו בתפוצות. כל אלה תומכים בהכללתם במיפוי כחלק מיהדות התפוצות; מאידך גיסא, בתוך תהליך זה משתנה מיקומם בציר ישראל-תפוצות, כך שבסוף התהליך הגדרתם כ'יהדות התפוצות' בעייתית. ככלל, המיפוי הנוכחי אינו מתייחס לתכניות עלייה כחלק מהמעגל הראשון. בשולי הדברים יצוין כי הם ניצבים בעמדה פוטנציאלית של מתווכים ביחסים אלה, וראו על כך להלן בכיווני פעולה להמשך.

מסגרת מושגית: פרמטרים מרכזיים למיפוי

מתוך מטרת המיפוי זוהו והוגדרו ארבעה פרמטרים מרכזיים שבאמצעותם נותחו התכניות הנסקרות. להלן הסבר על ארבעת הפרמטרים.

1. פרדיגמות: ציונית קלאסית / עמית

מרכיבים רבים הקשורים ביחסי ישראל-תפוצות השתנו באופן משמעותי בעשורים האחרונים, והשפיעו על אופי יחסים אלה. בין השינויים ניתן למנות את התחזקות הכלכלית, המדינית, הביטחונית והתרבותית של מדינת ישראל; מגמת היחלשות המוסדות המתווכים המרכזיים בתפוצות (כגון פדרציות); מחלוקות אידיאולוגיות ופוליטיות, בעיקר סביב הציר המדיני-בטחוני וסביב חופש דת ליהודים בישראל; הרווחה והביטחון היחסיים שבהם חיים יהודים בתפוצות; גדילתה של התפוצה הישראלית; ועוד. בהתאם, נעשו מספר ניסיונות להמשיג את המסגרות התפיסיות (הפרדיגמות) שעמדו ועומדות בבסיס היחסים הללו בעבר ובהווה.⁷

הפרדיגמה הציונית הקלאסית רואה את ישראל במרכז ומחלקת את היהודים לאלה שחיים בישראל, ואלה שחיים מחוץ לה. הנחת היסוד שלה היא שחיים יהודיים משמעותיים ניתנים למימוש לאורך זמן ובאופן מלא רק בארץ ישראל. בלשונו של אברהם אינפלד, פרדיגמה זו צופה ליהודים בתפוצות אחד משלושה תרחישי עתיד אפשריים, המתחילים כולם באות A: עלייה (aliyah), התבוללות (assimilation) או אנטישמיות (antisemitism).⁸ האוחרים בפרדיגמה זו סבורים שעל העם היושב

בציון לסייע לאחיו בתפוצות להתמודד עם אתגריהם הזהותיים. מנעד הפעולות כולל עידוד עלייה, הבאת יהודי התפוצות ל'זריקת השראה' בישראל, ושימוש בשליחים על מנת למצב את ישראל כמשאב מרכזי בתחומי חינוך, היסטוריה, דת ותרבות ולבסס את מקומה של ישראל בחוויה היהודית של יהודי התפוצות.

פרדיגמת העמיות נסובה סביב תפיסה של הדדיות ושותפות. היא רואה חשיבות בחיזוקן של קהילות יהודיות ורואה ערך בקיומה של יהדות חיה ותוססת במקומות רבים בעולם.

אחת המטרות החינוכיות המרכזיות בפרדיגמה זו היא חיזוק זיקתם של הפרטים אל העם היהודי, ותהליך זה יכול וצריך להתרחש אצל יהודים בכל העולם, כולל בישראל. לשם כך נעשה שימוש נרחב בכלי של מפגש בין יהודים ממקומות שונים בעולם. המונחים 'עמיות', 'מפגש', 'שותפות' מבטאים כולם הדדיות ומעמעמים את (או אף קוראים תיגר על) מרכזיותה של ישראל ביחסים. אחת הנגזרות האפשריות של פרדיגמה זו היא מפגשים בין קהילות שונות בתפוצות, ללא הכרח בהשתתפות של ישראלים.⁹

7. ראו למשל ביילין, 1999; 2003; Kopelowitz (מושגיו המרכזיים: ציונות קלאסית / עמית / ציונות חדשה); ראות, תש"ע (מושגיהם המרכזיים: מלאומיות לעמיות, מציונות קלאסית לציונות מתחדשת); הרטמן, 2011.

8. Infeld, 2017: 64-65.

9. רבים ממקדמי תפיסת העמיות מייחסים עדיין מקום מרכזי לישראל, אך מבקשים לראות את ישראל ואת התפוצות כשותפים. לצדם,

הפרדיגמה הציונית הקלאסית
רואה את ישראל במרכז ומחלקת את היהודים לאלה שחיים בישראל, ואלה שחיים מחוץ לה. **פרדיגמת העמיות** נסובה סביב תפיסה של הדדיות ושותפות.

להלן סיכום תמצית ההבדלים בין הפרדיגמות:

קריטריון	פרדיגמה ציונית קלאסית	פרדיגמת העמיות
היחס לקיום יהודי בתפוצות	שלילה במידות שונות; תחזית 'שלושת ה-A's': עלייה, התבוללות, אנטישמיות	חתירה לקיום יהודי תוסס
טיב היחסים בין ישראל לתפוצות	ישראל כיעד לעלייה, כמקלט, ו/או כמקור להזדהות ולהשראה; תפקיד התפוצות לתמוך כלכלית ופוליטית במדינת ישראל	שותפות; הדדיות; ישראל כמרכז רוחני המקיים דיאלוג עם מרכזים יהודיים נוספים; התפוצות תומכות בישראל, ישראל תומכת בתפוצות
קהל יעד עיקרי לפעילות זהותית	יהודי התפוצות	העם היהודי כולו
מטרות עיקריות של התהליך החינוכי-זהותי	לחזק את זהותם היהודית של יהודי התפוצות, במידה רבה באמצעות החיבור לישראל	לחזק את זהותם היהודית של יהודים (באשר הם), באמצעות חיזוק זיקתו של היחיד אל העם
מתודות חינוכיות מרכזיות	סיור חינוכי וחוויתי בישראל; לימוד על ישראל בתפוצות; שליחים ישראלים	מפגש בין שווים; ביקורים הדדיים; החלפת חומרים וידע מקצועי

במיופי הנוכחי, התכניות סווגו לפרדיגמות השונות על בסיס הקריטריונים הבאים:

- מטרות מוצהרות
- קהל היעד הראשי
- מרכיבים צורניים בתכנית (היכן היא מתקיימת, זהות הצוות ועוד)
- התכנים המועברים
- הגורמים היוזמים והמממנים

מובן שההמשגה כאן היא בינרית ומהווה 'טיפוסים אידיאליים', בלשונו של מכס וובר, ובמציאות ישנם גוונים על הרצף שבין הפרדיגמות.

2. קהל יעד ראשי / משני

הגדרת קהל היעד הראשי של תכנית, כפי שהוזכר זה עתה, היתה בפני עצמה נושא לניתוח ולסיווג. בחלק מהתכניות נמצא שהן היהודים הישראלים והן היהודים מהתפוצות נתפסים כקהל יעד ראשי. באחרות נמצא שאחד מקהלי היעד הוא ראשי והאחר משני. סיווג זה נעשה בין היתר על סמך המשתנים הבאים:

יש הטוענים כי כאשר לוקחים את הגיונה הפנימי של העמיות עוד הלאה, אזי שכלל אין לראות את העם היהודי כמחולק ל'ישראל' מחד ול'תפוצות' מאידך. חלקם טוענים לפיכך כי לצד פרדיגמת העמיות הגורסת הדדיות מוחלטת, מתפתחת סינתזה בדמות פרדיגמה שלישית, פרדיגמה ציונית מחודשת, השומרת על מרכזיותה של ישראל, אך מתוך תפיסה של שותפות. כך או כך (כלומר כ'פרדיגמת עמיות' המייחסת מקום מיוחד לישראל או כ'פרדיגמה ציונית מחודשת'), ניתן לראות תפיסה זו כחידוש תפיסות ציוניות מוקדמות בעלות גישה מתונה בשאלת 'שלילת הגלות', כגון זו של אחד העם. (Kopelowitz, 2003: 13-15; Cohen, 2011: 230-231). לדיונים בגישות הציוניות השונות ביחס ל'שלילת הגולה' ראו למשל: שביד, תשמ"ד; גורני, 1997; שמעוני, תש"ס; שפירא, תשס"ח).

פרמטר	קהל יעד ראשי	קהל יעד משני
היקף משתתפים	רוב משמעותי של משתתפי התכנית	מיעוט קטן מקרב המשתתפים
פעילות הכנה	V	לא קיימת או מעטה
פעילות המשך	V	לא קיימת או מעטה
מחקרי הערכה	V	לא קיימים או מעטים
קהל היעד הוא זירת פעולה מרכזית עבור הגוף המארגן?	V	X

ברוב המקרים, בהצביענו על קהל יעד ראשי בתכנית פלונית, הכוונה לקהל היעד הראשי של התכנית כולה, ולא רק של מרכיב המפגש.¹⁰ פעמים רבות קביעה זו מורכבת, כגון בתכניות שעוצבו מלכתחילה עבור יהודי התפוצות, אך כיום מגדירות גם את הישראלים כמשתתפים (כדוגמת תגלית או JWRP). הסיווג בכל אחד המקרים במיפוי נקבע בהתבסס על מכלול הפרמטרים שנמנו לעיל, יחד עם ההבנה שבמציאות מתקיים גם רצף בין הקטבים ולא רק ניגודים דיכוטומיים.

ביחס לפרמטר הקודם (פרדיגמות), פעמים רבות, בתכניות הנטועות בפרדיגמת העמיות מוגדרים הישראלים כקהל יעד ראשי (לצד יהודי התפוצות), ובתכניות הנטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית מוגדרים הישראלים כקהל יעד משני.

3. אינטנסיביות המפגשים

סיווגנו את מגוון התכניות לשלוש קבוצות לפי אינטנסיביות המפגש המתקיים בהן, על סמך משך המפגש (כמה זמן ולאורך איזו תקופה). כתוצאה מניתוח זה, מוגדרות שלוש הקטגוריות של מפגשים באופן הבא:

אינטנסיביות	מאפיינים
א	כמה ימים רצופים, או סדרת מפגשים לאורך תקופה ממושכת
ב	מפגשים בני חצי יום עד יומיים
ג	מפגשים של עד חצי יום

שלוש הרמות הללו מסייעות לבצע חלוקה פנימית בתוך הקטגוריות הבאות, כפי שניתן לראות להלן.

4. קטגוריות-על של מסגרות מפגש

מתוך המיפוי זוהו ארבע קטגוריות-על של מסגרות שבהן מתקיימים המפגשים: שהות משותפת; קשר וירטואלי; קשרי עבודה; שליחות. נתאר כעת בקצרה כל אחת מהן. בתוך קטגוריות-העל קיימות קטגוריות משנה, המפורטות בנספח ב'.

10. הבחירה להתייחס למכלול היבטי התכנית, ולא רק למפגש, נעוצה בכך שלרוב תכניות אינן מצליחות או כלל אינן מעוניינות לנתק מרכיב נקודתי מהתפיסה השלטת בתכנית כולה. יתרה מכך, מאפייני התכנית בכללותה מעניקים הקשר חשוב למפגש, בכך שהם מעצבים את הלך הרוח שאיתו מגיעים המשתתפים למפגש.

« שוהו משוהפ

קטגוריית על זו היא הרחבה ביותר הן מבחינת היקף המשתתפים והן מבחינת מגוון התכניות. נכללות בה רוב התכניות שבמסגרתן מתקיים מפגש פנים-אל-פנים, שאינו חלק מקשרי עבודה. בה גם בולטת ביותר החלוקה הפנימית לפי רמות האינטנסיביות שהוזכרו לעיל:

הקבוצה הראשונה, 'שוהו משוהפ א', כוללת תכניות שבהן מתקיים אחד מהתנאים הבאים: השוהו המשוהפת היא לאורך כל משך התכנית; המפגש פנים-אל-פנים הוא חלק מקשר מתמשך; המפגש פנים-אל-פנים נמשך שלושה ימים רצופים ומעלה. תכניות כאלה נעות ממחנות קיץ לגילאי בית ספר (הנמשכים בין שבוע לחודש ומתקיימים הן בישראל והן בתפוצות), דרך מכינות קדם-צבאיות ומסגרות נוספות סביב גילאי 18-19 (הנמשכות חצי שנה עד שנה), ועד לתכניות לגילאי 20-30, למשל סביב עשייה חברתית ותיקון עולם. בקבוצה זו ישנן תכניות המשתייכות לכל אחת משתי הפרדיגמות. הקבוצה השניה, 'שוהו משוהפ ב', כוללת תכניות שבהן מתקיים מפגש שנע בין חצי יום ליומיים (שלא במסגרת קשר מתמשך). תכניות כאלה נעות בין ביקור חווייתי-יירוטי של קבוצה בישראל לבין תקופת שוהו ממושכת בישראל לשם התמחות או לימודים. רובן משתייכות לפרדיגמה הציונית הקלאסית.

הקבוצה השלישית, 'שוהו משוהפ ג', כוללת תכניות שבהן מתקיים מפגש של עד חצי יום. גם תכניות אלה, כמו בקבוצה הקודמת, נעות בין ביקור חווייתי-יירוטי של קבוצה בישראל לבין תקופת שוהו ממושכת בישראל לשם התמחות או לימודים, ורובן משתייכות לפרדיגמה הציונית הקלאסית.

לסיכום:

קטגוריה ואינטנסיביות	מאפיין	פרדיגמה רווחת	דוגמאות
שוהו משוהפ א	- השוהו משוהפת לאורך כל התכנית / - המפגש הוא חלק מקשר מתמשך / - שלושה ימים רצופים ומעלה	ציונות קלאסית + עמיות	ציונות קלאסית: תגלית; חץ וקשת; מחנה סירים אירופה; NFTY in Israel. עמיות: JWRP; נסיעה; מחנות קיץ בתפוצות ובישראל; מכינות; ש"ט; דילר; ברונפמן.
שוהו משוהפ ב	חצי יום עד יומיים (שלא כחלק מקשר מתמשך)	ציונות קלאסית	רמה סמינר; Onward Israel; חלק מתכניות MASA ¹¹
שוהו משוהפ ג	עד חצי יום (שלא כחלק מקשר מתמשך)	ציונות קלאסית	BBYO-ILSI MASA; חלק מתכניות

11. להרחבה על מסגרות מרכזיות בקטגוריה זו (תגלית, MASA ו-Onward Israel) ראו נספח ג'.

קשר וירטואלי

פלטפורמות וירטואליות מאפשרות להגיע למעגלים רחבים וליצור תשתית של חוויית היכרות בהשקעה מינימלית. קשרים כאלה מתקיימים לרוב במסגרת מוסדית, בעיקר בתי ספר תאומים, אך קיימים גם בהקשרים אחרים - בתי מדרש למבוגרים, שיחות ועידה רבות-משתתפים בין קהילות שותפות ועוד. ביחס לפרמטרים הקודמים, תכניות אלה שייכות לפרדיגמת העמיות, וגם כאן ישנה חלוקה פנימית לפי רמות אינטנסיביות:

קטגוריה ואינטנסיביות	מאפיין	דוגמאות
קשר וירטואלי א	קשר אישי מתמשך	פרויקט ZUG
קשר וירטואלי ב	- קשר אישי קצר / - קשר קבוצתי מתמשך	כיתות תאומות; תכניות לימוד קבוצתיות
קשר וירטואלי ג	קשר קבוצתי קצר	שיחות קהילה

קשרי עבודה

בהקשר של המיפוי הנוכחי, אנו מתייחסים רק לקשרי העבודה הנוצרים סביב התכניות הנסקרות במיפוי, ולא לקשרי עבודה בין יהודים מישראל ומהתפוצות סביב תחומי עשייה אחרים (כגון עסקים, דיפלומטיה וכיו"ב). מדובר אפוא בדרגי עבודה של השותפויות והארגונים השונים (כגון מורים ומנהלים בבתי ספר תאומים, אנשי תוכן ודרגי ניהול זוטרים האחראים על התוכניות בשותפויות ועוד), העובדים יחד לאורך זמן ויוצרים שכבת הנהגה מקבילה בישראל ובתפוצות.¹² ברבים מהמקרים הם עובדים יחד מרחוק לאורך השנה, ואף מתקיימת אחת לשנה השתלמות בישראל או בתפוצות. ביחס לפרמטרים הקודמים, המסגרות בקטגוריית-על זו משתייכות לפרדיגמת העמיות, ולרמת אינטנסיביות א'.

שליחות / מפגש עם שליח

סוגי המפגשים הקשורים בפלטפורמת השליחות הם גבוליים מבחינת הכללתם במיפוי הנוכחי, בשל הפער ההיררכי והצורך הייצוגי המובנים בהם. מפגשים כאלה מתקיימים במגוון מוסדות, מתנועות נוער ומחנות קיץ, דרך בתי ספר וקהילות יהודיות ועד לקמפוסים האוניברסיטאיים. פלטפורמה זו נכללת כאן לא רק מפאת מקומה המרכזי וההיסטורי ביחסי ישראל-תפוצות, אלא בעיקר מתוך כך שלצד תפקידו הייצוגי של השליח, מתקיים גם מפגש אנושי: הוא מקשיב ולומד כשם שהוא משתף, ולפחות בחלק מהאינטראקציות ישנה היחשפות הדדית לסיפורים, לעמדות ולמציאויות החיים. ביחס לפרמטרים הקודמים, את פעילויות השליחות עצמן סיווגנו ככאלה שבהן קהל היעד העיקרי הוא יהודי התפוצות, והשליחים עצמם הם קהל יעד משני. לצד זאת, התייחסנו בנפרד לתכניות לבוגרי שליחות ככאלה שבהן קהל היעד העיקרי הוא הישראלים. בהתאם לכך, מסגרות השליחות נטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית, והמפגשים במסגרתן נעים בין רמות האינטנסיביות השונות, אך מאופיינים כולם באיסימטריה מובנית.

12. להרחבה על מסגרות השותפויות והתאומות ראו נספח ג'.

ממצאי המיפוי

את התכניות ניתן לאפיין ולהציג, בהתאם למוקד העניין, במגוון דרכים: לפי גילאי קהל היעד ומאפיינים נוספים של קהל היעד; לפי משך המפגש; לפי משך הביקור בישראל/בתפוצות; לפי אופי הביקור; לפי מטרות התכנית; לפי הגופים המארגנים; וכן הלאה. לאור מטרות המיפוי הנוכחי, אופן הצגת הממצאים מבקש להצביע על המשקל היחסי של כל אחת מהפרדיגמות בשדה של יחסי ישראל-תפוצות. לפיכך, הממצאים מוצגים להלן בחלוקה ראשית לפי פרדיגמות (הפרדיגמה הציונית הקלאסית ופרדיגמת העמיות) ובתוכן בחלוקה משנית לפי קהל היעד הראשי של התכניות. לכל אחד מהחתכים הללו מוצגת טבלה המפרטת את התכניות השונות הרלוונטיות לו. התכניות מוצגות לפי קטגוריות על ורמת אינטנסיביות, וכן מצוין אומדן המשתתפים השנתי הכולל בכל קטגוריה.

ההצגה כאן היא תמציתית על מנת לאפשר מבט כמותי כולל על השדה. פירוט נוסף נמצא בנספחים: נספח ב' כולל הצגה מפורטת יותר של תכניות שונות לפי קטגוריות המשנה ואומדן המשתתפים בהן; נספח ג' כולל תיאור מורחב של כמה מהמסגרות המרכזיות; ובנספח ד' מוצג פירוט התכניות בחתך שונה: בחלוקה ראשית לישראל / תפוצות, ובתוך כל אחד מהם בחלוקה משנית לפי גילאים. כך ניתן לראות באופן מרוכז את ההיצע לכל קבוצת גיל בכל אחת מאוכלוסיות היעד.

פרדיגמה ציונית קלאסית

« יهودי התפוצות כקהל יעד ראשי

קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי ¹³
שהות משותפת [א]	תגלית; USY-pilgrimage; NFTY in Israel; חץ וקשת; מחנה סיירים אירופה בני-עקיבא; מחנה התנ"ך העולמי; מחנה בונים ישראל (MBI); Birthright Excel התמחות	55,000–50,000
שהות משותפת [ב]	תיכון רמה ירושלים (TRY); NFTY-EIE; Alexander Muss; רמה סמינר; Onward Israel; חלק מתכניות MASA	10,000–5,000
שהות משותפת [ג]	BBYO-ILSI; חלק מתכניות MASA	7,000–3,000
מפגש עם שליח	מחנות קיץ, קהילות, תנועות נוער, קמפוסים, בתי ספר	100,000–50,000

13. ראו נספח ב' לפירוט אומדני המשתתפים.

»» יהודים ישראלים כקהל יעד משני

קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [א]	תגלית; NFTY in Israel; USY-pilgrimage; חץ וקשת; מחנה סירים אירופה בני-עקיבא; מחנה התנ"ך העולמי; Birthright Excel; MBI	11,000–8,000
שהות משותפת [ב]	TRY; NFTY-EIE; Alexander Muss MASA מתכניות Onward Israel; חלק מתכניות	1,000–400
שהות משותפת [ג]	MASA מתכניות BBYO-ILSI; חלק מתכניות	500–100
שליחות [א]	שליחות קצרה; שליחות ארוכה	3,000–2,000

פרדיגמת עמיות

»» יהודי התפוצות כקהל יעד ראשי

קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
קשרי עבודה [א]	בתי ספר תאומים; שותפויות; קשרי קהילות	1,200–800
שהות משותפת [א]	מכינות קדם-צבאיות משותפות; שנות שירות משותפות; תכניות התנדבות; מחנות קיץ משותפים בישראל; מחנות קיץ משותפים בתפוצות; 'נסיעה'; תכניות רישות מקצועי; משלחות הדדיות (עמיתי דילר; עמיתי ברונפמן; משלחות במסגרת בתי"ס תאומים; משלחות סטודנטים ועוד); תכניות רבנות; JWRP; מסע משותף לפולין	12,000–8,000
וירטואלי [א]	פרויקט ZUG; תכניות מבוגרים ונוער במסגרת שותפויות	1,000–800
וירטואלי [ב]	בתי ספר תאומים; תכניות בשותפויות	6,000–3,000
וירטואלי [ג]	קשרי קהילות	500–50
שהות משותפת [ג]	טיולי משפחות וביקורים במסגרת שותפויות	4,000–2,000

»» יהודים ישראלים כקהל יעד ראשי

קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
קשרי עבודה [א]	בתי ספר תאומים; שותפויות; קשרי קהילות	1,200–800
שהות משותפת [א]	מכינות קדם-צבאיות משותפות; שנות שירות משותפות; תכניות התנדבות; מחנות קיץ משותפים בישראל; 'נסיעה'; תכניות רישות מקצועי; משלחות הדדיות (עמיתי דילר; עמיתי ברונפמן; משלחות במסגרת בתי"ס תאומים; משלחות סטודנטים ועוד); תכניות רבנות; JWRP; הלל ישראל-ITF; מסע משותף לפולין	8,000–4,000

קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [ג]	סיורים לימודיים לתפוצות (גוונים, מעוז, רודרמן, קולות, וקסנר, גשר, הלל, שחרית, תל"י, Ami-Unity ועוד)	500–200
וירטואלי [א]	פרויקט ZUG; תכניות בשותפויות	300–200
וירטואלי [ב]	בתי ספר תאומים; תכניות בשותפויות	15,000–10,000
וירטואלי [ג]	קשרי קהילות	500–50
שליחות [א-ג]	תכניות לבוגרי שליחות	1,200–800

« יهودי התפוצות כקהל יעד משני

קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [א]	מכינות קדם-צבאיות שאינן משותפות לכתחילה	100–50

« יהודים ישראלים כקהל יעד משני

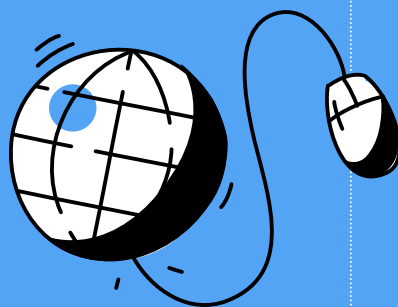
קטגוריה ואינטנסיביות	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [א]	מחנות קיץ משותפים בתפוצות	1,000–500
שהות משותפת [ג]	טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות	1,000–200

***

לסיכום, ובמבט השוואתי:

בתכניות המשותפיות לפרדיגמה הציונית הקלאסית משתתפים מדי שנה כ־170,000–100,000 יהודים מהתפוצות כקהל היעד הראשי של התכנית, ו־15,000–10,000 יהודים ישראלים כקהל יעד משני. בתכניות המשותפיות לפרדיגמת העמיות משתתפים מדי שנה כקהל יעד ראשי כ־25,000–15,000 יהודים מהתפוצות כקהל יעד ראשי, ו־27,000–16,000 ישראלים. בנוסף, כקהל יעד משני משתתפים מדי שנה בתכניות בפרדיגמה זו כ־100–50 יהודים מהתפוצות ו־2,000–700 ישראלים.

פרדיגמה	קהל יעד ראשי / משני	יהודי התפוצות	יהודים ישראלים
ציונית קלאסית	ראשי	170,000–100,000	--
	משני	--	15,000–10,000
עמיות	ראשי	25,000–15,000	27,000–16,000
	משני	100–50	2,000–700

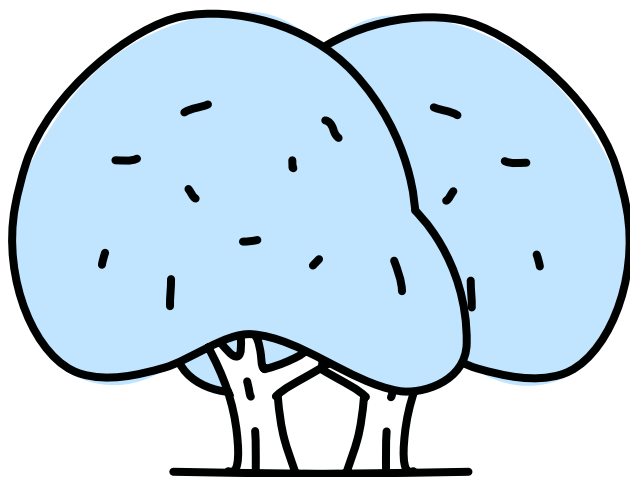

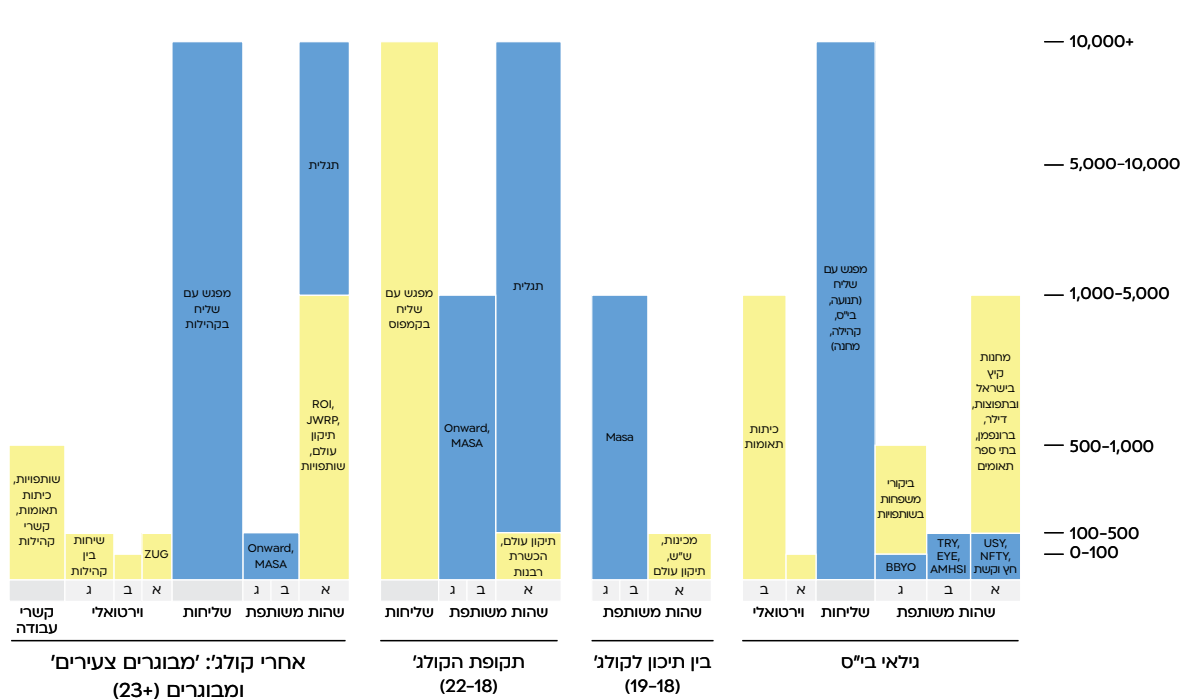
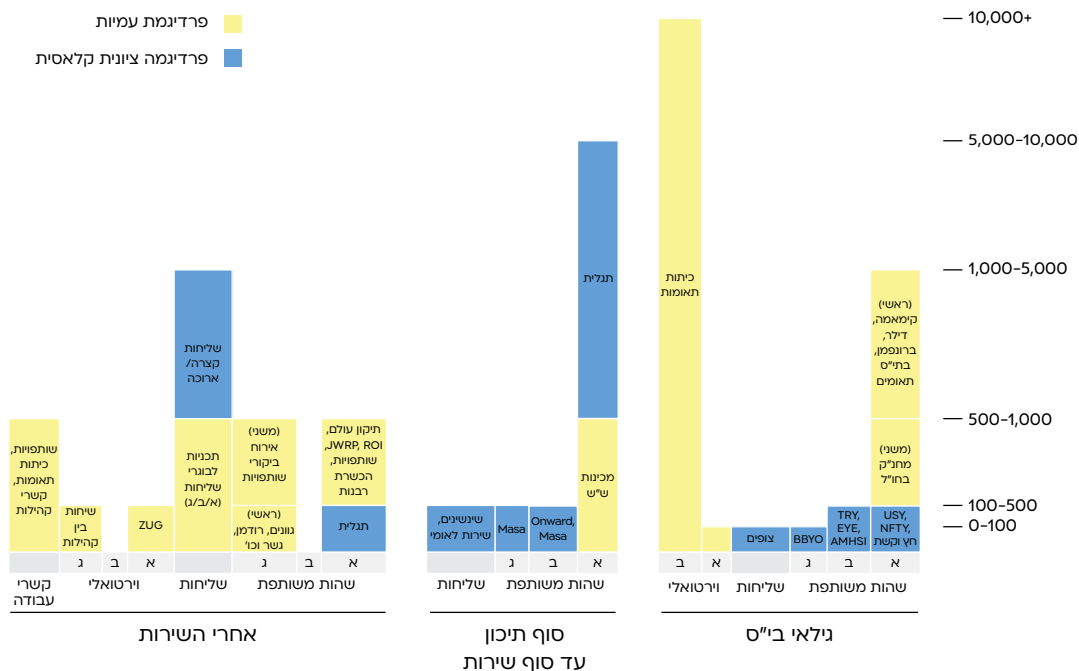
דיון, מסקנות
וכיווני פעולה

הפער בין שני הכיוונים

ממצא המזדקר מיד לעין מסקירת התכניות, ואולי נתפס כמובן מאליו לחלק מהעוסקים בתחום, הוא עושר התכניות הפונות ליהודים בתפוצות בהשוואה לאלה הפונות לישראלים. משמעות הדבר היא שלישראלי הממוצע יש פחות הזדמנויות ללמוד על מקבילו מהתפוצות וממנו. גם כאשר ייפגשו, זה יהיה לרוב בהקשר שבו זה מהתפוצות מגיע לישראל ללמוד על ישראל / הישראלים. המפגש עשוי להיות משמעותי לישראלי אף בתצורה זו - אך אין אלה התנאים המיטביים עבורו ללמוד על יהדות התפוצות. כך נראה היצע התכניות ליהודי/ה מהתפוצות וליהודי/ה ישראלי/ת לאורך שלבי חייהם השונים:

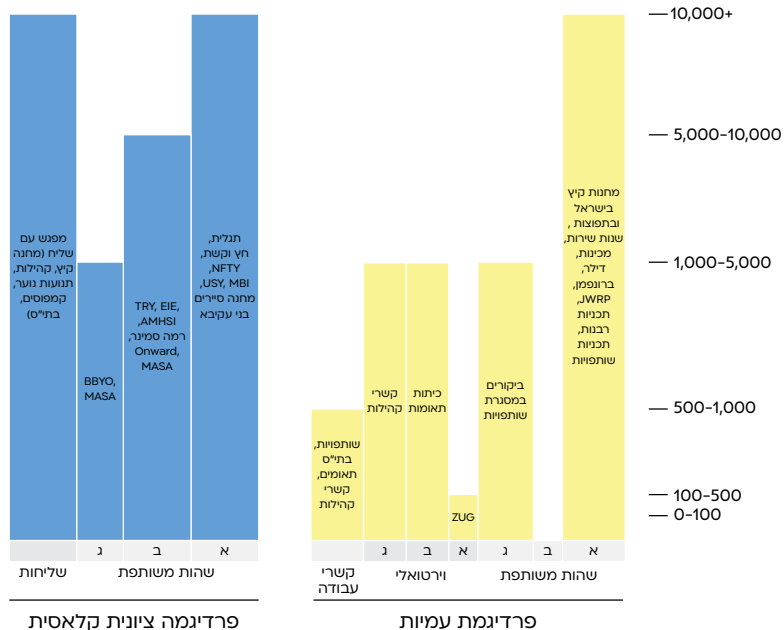
בעמוד הבא >>

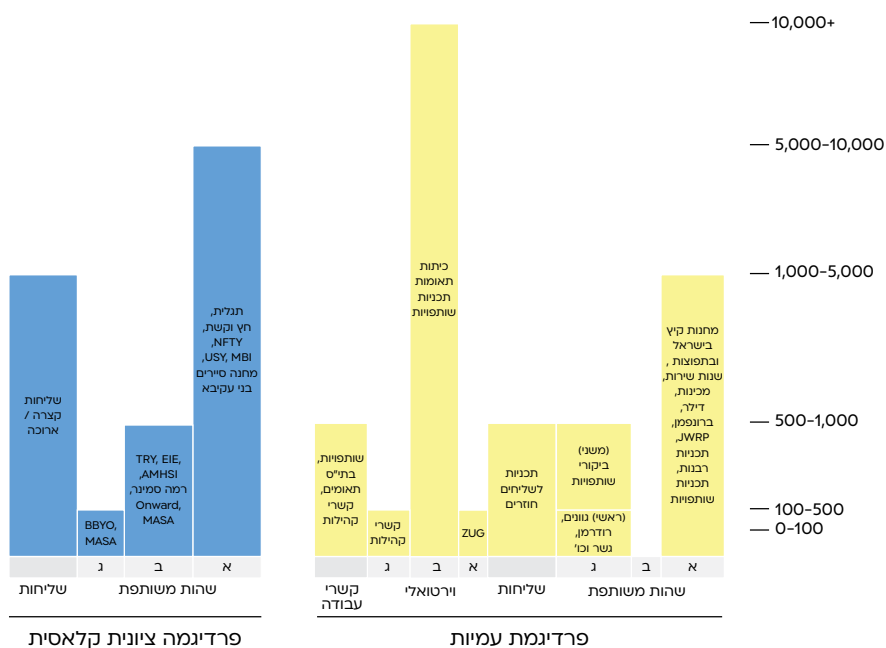

<<< בעמוד זה ובעמוד הבא, הסקאלה בגרפים אינה אינטרבאלי

במבט כולל על היקפי המשתתפים, בין 100 ל-200 אלף יהודים מהתפוצות משתתפים בשנה בתכניות שונות המפגישות אותם עם יהודים ישראלים. רובם עושים זאת במסגרת תכניות הנטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית.

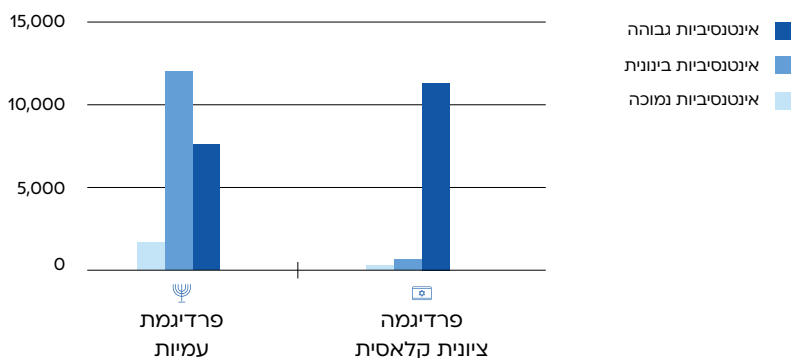

מן העבר השני, בין 25 ל-45 אלף ישראלים בשנה משתתפים בתכניות שונות המפגישות אותם עם יהודים מהתפוצות. מעט יותר ממחציתם עושים זאת כקהל יעד ראשי בתכניות הנטועות בפרדיגמת העמיות, ומעט פחות מכך עושים זאת כקהל יעד משני - בתכניות בפרדיגמה הציונית הקלאסית.

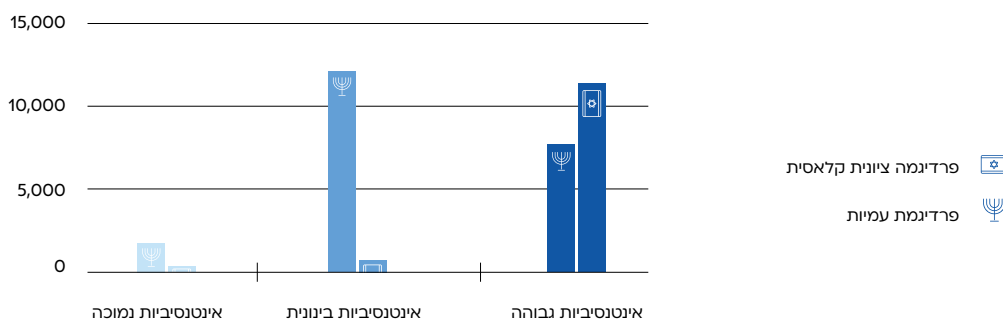

אף שהיקפי המשתתפים הכוללים נוטים במעט לטובת פרדיגמת העמיות, הרי שכאשר מתבוננים ברמות האינטנסיביות של המפגשים, מתגלה פער ברמה א' לטובת הפרדיגמה הציונית הקלאסית (בעיקר בגין משתתפי 'תגלית' ומפעל השליחים). ההיקף המשמעותי בפרדיגמת העמיות הוא במפגש הוירטואלי במסגרת בתי הספר התאומים (רמת אינטנסיביות ב').

משתתפים ישראלים: לפי פרדיגמה ואינטנסיביות מפגש
ההיקפים המספריים מוצגים כממוצע מתוך הטווח המפורט בטבלאות שלעיל

משתתפים ישראלים: לפי אינטנסיביות מפגש ופרדיגמה
ההיקפים המספריים מוצגים כממוצע מתוך הטווח המפורט בטבלאות שלעיל

בלי להיכנס לניתוח מעמיק או ממצה, ניתן להעלות מגוון סיבות אפשריות לפער זה, ובהן: אתגר שימור הזהות היהודית גדול יותר בתפוצות, והתכניות הללו הן חלק מהמענה לו; תרבות הפילנתרופיה בישראל אינה מפותחת, ורבות מהתכניות הללו נשענות על פילנתרופיה; התפיסה הרווחת בקרב ישראלים נעוצה בפרדיגמה הציונית הקלאסית, ואחד מתוצריה הוא העמדה שאין להם צורך ללמוד על יהדות העולם (למעט על דרך השלילה - היסטוריית הרדיפות), ולא כל שכן ללמוד ממנה; ועוד סיבות אחרות. דיון מספק בסיבות העומק למצב זה חורג מתחומו של מסמך זה.

מהן מטרות התכניות שבהן משתתפים ישראלים?

מהמיפוי עולה כי חלק ניכר מהמשתתפים הישראלים בתכניות מפגש (ורוב המשתתפים במפגשים ברמת אינטנסיביות גבוהה) עושים זאת כיום בתכניות הנטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית. כלומר, מטרותן העיקרית להשפיע על הזהות היהודית של יהדות העולם ולא של היהודים הישראלים, ו/או שהן מבקשות לחזק בקרב ישראלים עמדות התואמות פרדיגמה זו. עם זאת, קיימת מגמה של מודעות גוברת לתהליך שצריכים לעבור גם הישראלים, בדגש על שאיפה שילמדו על יהדות התפוצות וממנה, ושיחזקו את זיקתם לעם היהודי.

גם במקומות המבקשים לעבור לפרדיגמת העמיות, מעבר זה לא תמיד מתבצע בפועל, או לא תמיד באופן מלא. כבר לפני כשני עשורים ציין אריק כהן (Cohen, 2000) כי מסגרות המפגשים בין בני נוער בנחיות במטרה להשפיע על אלה מהתפוצות, ולא על הישראלים. רבים מאנשי העשייה בתחום מדווחים על שינוי בעמדה ביחס לתהליך של הישראלים, אך קשה לקבוע עד כמה משתנה התפיסה בפועל בהיעדר די מחקרים על התהליך של הישראלים - היעדר שאומר דרשני. להלן נבחן באופן תמציתי את מקומם של הישראלים בכמה מהמודלים העיקריים הנגישים לישראלים: תגלית, שליחות, מפגשים במסגרת שותפויות ומשלחות לימודיות.

« תגלית

באחד המחקרים הבודדים שפורסמו על השפעת ההשתתפות בתגלית על משתתפים ישראלים, ופורסם לפני עשור, ניכר היה התפקיד הייצוגי של ישראלים, והדגש על להשפיע ופחות על להיות מושפעים.¹⁴ הדבר ניכר הן במוטיבציות של הישראלים להשתתף, שהיו ממוקדות רובן ככולן במה שיעבור על המשתתפים מחו"ל ולא בציפייה לעבור תהליך בעצמם;¹⁵ הן במפגש ההכנה, שאמנם כלל הסבר על היבטים בחיי יהדות התפוצות אך גדולה מהשפעתו היתה השפעת ההדרכה כיצד לייצג את ישראל;¹⁶ והן בהרגשת המשתתפים שמצופה מהם לייצג את הצבא ואת המדינה.¹⁷

14. ששון ואח', 2008: 31-11. על משתתפי תגלית מרחבי העולם נעשים מחקרים באופן שוטף ונרחב.

15. בלשונם של החוקרים: "הדגישו את רצונם לסייע למבקרים מהתפוצות לפתח תחושת שייכות וקשר למדינה היהודית ולעם היהודי, ובכך ביטאו את המטרה המרכזית של תגלית." (שם, עמ' 11). יצוין כי בהיגדים המופיעים בסקר לגבי המוטיבציות, אף לא אחד עוסק בתהליך של הישראלים עצמם (ולכל היותר, "להכיר צעירים אמריקאים/קנדים" או "לחזק את האנגלית שלי"). יתכן שזה מעיד על החוקרים עצמם, אך מכיוון שנערכו ראיונות בנוסף לשאלונים, היו יכולות לעלות גם תשובות שלא נכללו מלכתחילה בשאלון.

16. שם, עמ' 13.

17. בסקר שנערך לאחר הטיול הסכימו 80% 'במידה רבה' שמארגני תגלית רצו שהם ייצגו את המדינה, 56% השיבו באופן דומה לגבי ייצוג צה"ל. רק 20% סברו 'במידה רבה' שהמארגנים רצו שהם יבטאו את עמדותיהם האישיות, אך לצד זאת טענו שהרגישו בפועל חופשיים לבטא את עמדותיהם (שם, עמ' 14, 19). יש להזכיר בהקשר זה שרבים מהמשתתפים הישראלים יוצאים לתכנית עקב היותם חיילים מצטיינים ו/או 'כ'צופר' - מה שמעיד מראש על מחויבותם למערכת וכן יוצר מחויבות כזו כגמול מצדם למערכת. מאלפת מסקנת החוקרים כי "נראה שעמדותיהם האישיות והמוטיבציה שלהם בטיול תאמו במידה רבה את אלה של צה"ל ושל התכנית. על כן, גם כשדברו בחופשיות, המשתתפים נטו להביע עמדות העולות בקנה אחד עם תפקידם כחיילים וכמייצגים של הציבור הישראלי. [...] על פי המשתתף הישראלי, מכיוון שהוא חלק מהמערכת, השקפת העולם האישית שלו חופפת במידה רבה להשקפת העולם של הצבא, המדינה והציבור הישראלי הרחב." (שם, עמ' 20)

החוקרים מציינים שהישראלים הגיעו לתכנית עם ההנחה שיהדותם של הצעירים הצפון אמריקאים אינה איתנה, ותמונה זו לא תמיד השתנתה בעקבות התכנית. חלקם דיווחו אמנם שלמדו על היבטים שונים בחיי היהודים בצפון אמריקה ונחשפו למשל לגישות חדשות ליהדות, אך אחרים טענו שעמדותיהם המוקדמות אוששו, או שלא למדו על האופן שבו מקיימים את היהדות בצפון אמריקה, ושזו מעולם לא הייתה מטרה מוצהרת או מובלעת של התכנית.¹⁸ מדיווח המשתתפים הישראלים עולה שבעקבות התכנית נרשמה עלייה בגאוותם של הישראלים בישראליותם, בשירותם בצה"ל, במדינה וביהדותם. במידה פחותה בהרבה, נרשמה עלייה בתחושת היותם חלק מהעם היהודי בעולם וברצונם ללמוד יותר על יהדות.¹⁹

החוקרים תלו זאת בכך שהמשתתפים (החיילים) הישראלים ראו את עצמם דרך עיניהם של האמריקאים, ובמסגרת זו קיבל נרטיב העל הציוני של התכנית ('משואה לתקומה') הדהוד עוצמתי. החוקרים מסכמים:

"מנקודת המבט של המשתתפים הישראלים, המפגש הוא כלי שבאמצעותו ניתן ללמד את הצפון-אמריקאים על ישראל, ולא לקיום יחסי גומלין ולמידה הדדית בין ישראלים לצפון-אמריקאים. [...] כמובן, חלק מהמשתתפים הישראלים תיארו את המפגש עם הצפון-אמריקאים כחווייה הדדית וטענו שלמדו רבות על בני גילם האמריקאים, אולם עקב הדגש ששמה התכנית על ישראל, ההדרכה שקיבלו במפגשי ההכנה והסיבות ליציאה לטיול של רבים מהמשתתפים, לא ייפלא שישראלים רבים תפסו את המפגש כמוטה באופן איסימטרי לכיוון של שיחות על ישראל, ולא לחילופי דברים הדדיים בין ישראלים לצפון-אמריקאים". (שם, עמ' 30)

תהליכים פנימיים ב'תגלית' מעידים על שינוי קונספטואלי לעבר פרדיגמת העמיות ולעבר הגדרת המשתתפים הישראלים כקהל יעד ראשי, תוך שימת דגש על תפיסות של למידה הדדית (ר' למשל Raviv, 2018). אך אלו תהליכים ממושכים, ומטבע הדברים ייקח עוד זמן מה עד שיבואו לידי ביטוי על פני השטח במאפייני התכנית המרכזיים.

18. שם, עמ' 29. ראו את דברי אחד המשתתפים: "מביאים אותם לכאן [...] מחברים אותם לעולם שלנו ולא אותנו לעולם שלהם, ככה שאנחנו גם לא נחשפים כל כך לדברים חדשים שאנחנו יכולים ללמוד מהם ולשנות את הדעה שלנו ואת המסלול שלנו. לעומת זאת, אנחנו כן במוצהר משתדלים לעשות את זה להם" (שם, עמ' 29-30). גישה חד-כיוונית במובהק עולה גם מדבריו הבאים של אחד המשתתפים: "זה לא שאני אבוא ואשאל אותם שאלות שאני יכול ללמוד מהם ליישום [...] התשובות שלהם לא יכולות כל כך לגרום לי לשינוי כי זו לא המטרה של השאלה בכלל [...] זה עזר לנו לבצע את המשימה בצורה טובה יותר. לפי התשובות לחבר אותם, לדבר איתם, שאלות ותשובות שבונים את השיחות שבהם אנחנו מחברים אותם ומקשרים יותר ליהדות ולעם, ובונים את השיחה. לא בשביל לקבל את המושגים". (שם, עמ' 30)

מעניין לבחון זאת במונחי הפילוסופיה הדיאלוגית של בובר (2003). היחס האינסטרומנטלי העולה מתיאורים אלה מהווה במונחי של בובר יחסי 'אני-לו'. כזה הוא היחס האינסטרומנטלי כלפי הישראלים, שהשתתפותם נועדה לקידום מטרות זהותיות אצל יהודי התפוצות, וכזה הוא גם רצונם של אותם ישראלים עצמם להשפיע על עמיתיהם מהתפוצות ולא להיות מושפעים מהם. לעומת זאת, יחסי 'אני-אתה' (במונחי בובר) מתבטאים בכך שהמשתתפים באים לפגוש אלה את אלה באופן אמיתי ומלא ולהיות מושפעים אלה מאלה.

19. שם, עמ' 23-25.

«שליחות»

אם מטרתו העיקרית של השליח תהפוך
יום אחד ללמוד מרזי הקהילתיות
היהודית בתפוצות על מנת לשוב וליישם
אותה בישראל – האם ימשיכו הגופים
הממנים להשקיע בכך את המשאבים
הנהוגים כיום?

שאלה דומה על מיקום הישראלים כמשפיעים וכמושפעים עולה גם בהקשר של מוסדות השליחות לגווניה. רבים מהמעורבים בהם מדגישים את השינוי התפיסתי שחל ועודנו מתחולל בתפיסת תפקיד השליח, ושאותו גם מתאר בהרחבה אריק כהן (Cohen, 2011). באתר היחידה לשליחות של הסוכנות היהודית ניתן למצוא לדוגמה את הניסוח הבא בהגדרת מטרות השליחות הקהילתית: "שליחות בעלת אוריינטציה חינוכית, בלב הקהילה

היהודית במגוון תחומים וגילאים במטרה לחזק ולהעמיק את הקשר בין ישראל לקהילה. [...] אנו מחפשים שליחים ושליחות מעוררי השראה, המסוגלים להיות לב הקהילות יהודיות ברחבי העולם ולהיות הקול הקשר [כך במקור] והסיפור המשותף בין העם היהודי בתפוצות לישראל".²⁰ ודוק: חיזוק הקשר של הקהילה לישראל לא נאמר כאן – אלא הקשר בין ישראל לקהילה. גם הביטויים 'הקול ה[מ] קשר', 'הסיפור המשותף' מבטאים תפיסה דינמית והדדית יותר.²¹ זאת ועוד, המודעות הגוברת לתהליך שעוברים השליחים עצמם מתבטאת גם ביצירת מסגרות שבהן הם מעודדים להמשיך את התהליך ואף "להחזיר את השליחות הביתה", כלומר להביא אל החברה הישראלית את מה שלמדו ביהדות התפוצות.²²

עם זאת, לצד מגמות אלה, עדיין דומיננטיים באתר ניסוחים הנטועים בפרדיגמה הציונית הקלאסית, כגון: "חיבור הקהילה לישראל", "חיבור הצעירים בקהילה היהודית לישראל ולזהותם היהודית", "לחזק את הקשר בין חניכי התנועה למדינת ישראל ולזהותם היהודית".²³

20. <http://shlichut.org.il/shlichut/shlichut2>, ההדגשות לא במקור

21. ראו בהקשר זה מחקרם של פרידמן וליס (2002) על תכנית ההכשרות של השליחים. בין היתר הם מצביעים על היכולת הנדרשת מהשליח להתאים את עצמו לסביבה ולצרכיה. זאת, לצד היבטים אחרים המבטאים יותר במובהק פרדיגמה 'ציונית קלאסית'.

22. אלו הן המסגרות המגוונות לבוגרי השליחות, למשל תחת הסלוגן 'להחזיר את השליחות הביתה', וראו באתר רשת בוגרי השליחות <http://shlichut.org.il/רשת-בוגרי-השליחות> ובעמוד הפייסבוק של הרשת. להתרשמותי מתכניות אלה ומשיחות עם מעורבים בהן, איני סבור שמדובר רק במינוף של 'ניסיון וידע מקצועי וניהולי אשר רכשו במהלך השליחות', ככתוב במינימליזם באתר, אלא ביצירת שכבה של סוכני שינוי בחברה הישראלית המכירים מבפנים את יהדות התפוצות.

23. מתוך עמודי המרשתת של השליחויות, וראו להלן בנספח ב'.

כמו כן, גדול ככל שיהיה השינוי התודעתי לגבי תפקידו של השליח, כל זמן שהוא יוצא תמיד מישראל אל התפוצות ונקרא שליח, מרכז הכובד נראה כנטוע בפרדיגמה הציונית הקלאסית באופן מובנה. הניסוי המחשבתי הבא מחזק זאת: אם מטרתו העיקרית של השליח תהפוך יום אחד ללמוד מרזי הקהילות היהודיות בתפוצות על מנת לשוב וליישם אותה בישראל – האם ימשיכו הגופים המממנים להשקיע בכך את המשאבים הנהוגים כיום? להשערנו לא. לאור זאת, אנו מחלקים בין מסגרות השליחות עצמן, שקהל היעד העיקרי שלהן הוא יהדות התפוצות והן משתייכות לפרדיגמה הציונית הקלאסית, לבין התכניות לשליחים חוזרים, שקהל היעד העיקרי שלהן הוא החברה הישראלית והן משתייכות לפרדיגמת העמיות.

« מפגשים במסגרת קהילות שותפות²⁴ »

רבים מהמפגשים במסגרת השותפויות משקפים מטרות של היכרות הדדית ולמידה הדדית. חזון יחידת השותפויות בסוכנות היהודית מתייחס ל"עם יהודי גלובלי ומאוחד המורכב ממארג של יחידים, משפחות וקהילות חזקות מלאי חיות, משגשגים ומקושרים ביניהם, הפועלים יחד על מנת להבטיח המשכיות יהודית, זהות יהודית והבנה תרבותית בין יהודים בישראל ועמיתיהם ברחבי העולם".²⁵

בסך הכל, לפי נתוני הסוכנות, כ-1,700 ישראלים משתתפים בשנה במשלחות לקהילות שותפות, ורבים נוספים משתתפים במפגשים עם המבקרים מקהילות התפוצות במסגרת השותפויות (כ-6,600 מבקרים מהתפוצות בשנה).²⁶

« משלחות לימודיות »

- את המטרות של סיורים לימודיים להיכרות עם יהדות ארצות הברית מסכם אזרחי (2017) כך: "הצבת סוגית יחסי ישראל והתפוצות וביורר המושג 'עמיות יהודית' במרכז. הכרות עם יהדות ארצות הברית כמרכיב מרכזי בשיח העוסק בעמיות יהודית. שיח זה הנו מרכיב משמעותי של השיח היהודי והציוני בימינו.
- התבוננות על יהדות ארצות הברית כחלק משיח פנים-ישראלי בסוגיות של זהות יהודית-ישראלית; הסיור לארצות הברית מהווה הזדמנות להרחבת השיח ויצירת בסיס השוואה לסיפור הישראלי.
- הצבת הצורך בהכרות עם יהדות ארצות הברית, הקהילה היהודית הגדולה מחוץ לישראל, כמרכיב בחוסן הלאומי הישראלי וכחלק מן האוריינות הנדרשת מאנשים בדרג בכיר.
- התבוננות על יהדות ארצות הברית כחלק מתהליך של פיתוח מקצועי בתחומים שמעבר לעיסוק בזהות ועמיות יהודית".²⁷

24. הכוונה לקשרים בין קהילות בישראל לקהילות יהודיות בעולם – רובם בתיווך יחידת השותפויות בסוכנות היהודית. להרחבה ראו נספח ג'.

25. הסוכנות היהודית, 2017.

26. שם. הנתונים כוללים משלחות של תלמידים ומוזרים בבתי ספר שותפים, ועדות היגוי ומובילי תכניות, משתתפי תכניות נוער, שינשנים ועוד, אך בשלב זה אין אפשרות לקבל פילוח של הנתונים לפי תכניות. כמו כן, הם אינם כוללים את משתתפי התכניות בשותפויות שאינן חלק מיחידת השותפויות, כגון חיפה-בוסטון, אשקלון-בולטימור ואחרות.

27. אזרחי, 2017: 5.

מתוך הדברים הללו יש לחדד את ההבדל בין המטרה השנייה ברשימה לבין האחרות, ובפרט הראשונה והשלישית: כמה מהארגונים (מיעוטם) מצהירים שמבחינתם המפגש עם 'האחר' בתפוצות אינו לשם למידה עליו או ממנו אלא בראש ובראשונה כזרז לתהליך פנים-קבוצתי ולשיחה פנים-ישראלית. במשלחות ובספורים לימודיים כאלה לוקחים חלק מאות משתתפים ישראלים בשנה.

ככלל, נדיר למצוא תכנית המצהירה שמטרתה לשכנע ישראלים בעמדות המזוהות עם הפרדיגמה הציונית הקלאסית, אך נראה שבחלקן זהו התוצר העיקרי, הנובע ככל הנראה מתוך עיצובן לאור המטרות הפונות למשתתפיהן מחו"ל. בכל זאת, המיפוי הנוכחי מצביע על כך שלא מעט מהתכניות כבר פועלות במסגרת פרדיגמת העמיות ומבקשות ליצור היכרות של הישראלים עם העולם של יהדות התפוצות מתוך אמונה בערבות ההדדית, ואף מתוך שאיפה לחזק את זהותם היהודית של הישראלים מתוך חיבורם לסיפור יהודי רחב יותר. אך בכל האמור במפגשים פנים-אל-פנים, היקף המשתתפים בתכניות אלה עדיין קטן מאשר בתכניות הנטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית.

כיווני פעולה – מספר רעיונות בפרדיגמת העמיות

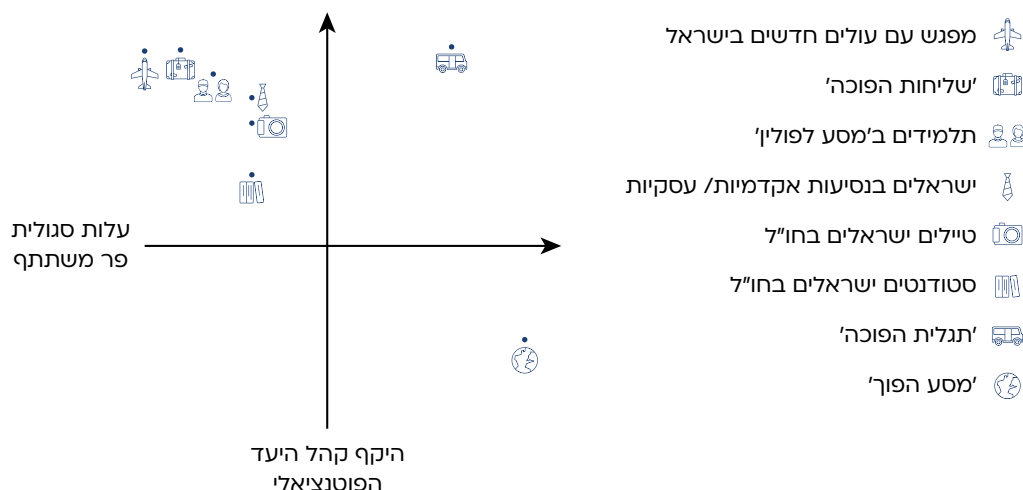
לנוכח השינויים העוברים על יחסי ישראל-תפוצות, שחלקם הדרגתיים וארוכי-טווח וחלקם פתאומיים ומהירים, חשוב שכל הגורמים המעורבים בתחום יבהירו לעצמם ולאחרים את מטרותיהם ואת הפרדיגמות שבתוכן הם פועלים. השינויים האיטיים משפיעים באופן הדרגתי על מסגרות ותיקות, השינויים המהירים מולידים תכניות חדשות על מנת להיענות לצרכי השעה, ונראה כי בשני המקרים לא תמיד מוקדשת מחשבה מספקת לשאלות הללו.

מהמיפוי הנוכחי עולה שחלק ניכר מהתוכניות הפונות לישראלים משתייכות לפרדיגמה הציונית הקלאסית. מבלי להידרש להכריע בין הפרדיגמות, ניתן להצביע על חשיבות פרדיגמת העמיות מטעמים מגוונים, ובהם: הצורך בעיסוק בזהותם היהודית של הישראלים (ולענייננו, בין היתר באמצעות מפגש עם יהודים מהתפוצות); הערך שבהיחשפות למודל של בחירה מודעת בחיים יהודיים; הידע (know-how) הארגוני, הקהילתי, התרבותי והיצירתי שנוצר ושקיים בקהילות יהודיות בעולם; והמחויבות הבסיסית הנגזרת מהערבות ל'כלל ישראל'. תכניות הנובעות מפרדיגמת העמיות תשאפנה לפנות באופן רחב יותר לחברה הישראלית, ולהציג (גם) את ההזדמנויות הגלומות בקיום יהודי זה ואת חזקתו.

מלבד אפשרות ההרחבה של חלק מהמודלים הקיימים, נשרטט בקווים כלליים מספר כיוונים אפשריים לתכניות עתידיות, כפי שעלה מתוך המבט שנפרש במיפוי.²⁸ בהתאם למוקד המיפוי, מדובר בתכניות הכוללות מפגש. הכיוונים הללו מחולקים להלן לשתי קטגוריות: מסגרות המנצלות שהות

28. ראו נספח ד' להצגה של התכניות הקיימות לפי גילאי קהל היעד. מיפוי התכניות מאפשר בין היתר לזהות אילו מודלים של תכניות קיימים לאילו קהלי יעד, ומכאן גם היכן יש 'לקבוצות' ואילו מודלים קיימים ניתנים ליישום מול קהלי יעד חדשים.

של משתתפים פוטנציאליים בתפוצות/בישראל (ולפיכך עלותן הסגולית פֶּר משתתף נמוכה יחסית), ומסגרות המצריכות הבאת משתתפים פוטנציאליים לתפוצות/לישראל (ולפיכך עלותן גבוהה יותר).

התרשים הבא ממקם סכמטית את הכיוונים האפשריים הללו לפי היקף קהלי היעד הפוטנציאליים וסדר-גודל העלויות הסגוליות הנדרשות פר משתתף בודד.

כשם שהמיפוי הנוכחי אינו עוסק במדידה איכותנית של ההשפעה על המשתתפים בתכניות הקיימות, כך גם אינו עוסק בחיזוי ההשפעה הצפויה של הכיוונים האפשריים הללו. האפיון לפי היקף קהל יעד פוטנציאלי ועלויות סגוליות פר משתתף יכול להוות בסיס ראשוני לקבלת החלטה באילו כיוונים להתמקד.

«« 'ניצול הזדמנויות': מסגרות למשתתפים הנמצאים בתפוצות / בישראל

תלמידי תיכון במסע לפולין (ולמזרח/מרכז אירופה ככלל)

המסע לפולין בתקופת התיכון מהווה כיום 'שער' שבו עוברים רבים מתלמידי התיכון הישראליים, והוא מעצב באופן משמעותי את יחסם ליהדות התפוצות, באופן ישיר או עקיף. כיום הוא משרת בעיקר את הפרדיגמה הציונית הקלאסית, אך ניתן להשתמש באותו כלי ממש על מנת לעשות שינוי פרדיגמטי: אם המסע יכול מפגש עם היבטים בחיי הקהילות היהודיות הקיימות כיום במזרח ובמרכז אירופה - כדוגמת מרכזים קהילתיים יהודיים, הפסטיבל היהודי הססגוני בקראקוב²⁹ או מוסדות תרבות - הוא

²⁹ <http://www.jewishfestival.pl/en>. בשנים האחרונות מבקרים בו צעירים ואמנים ישראלים. על שינוי הפרדיגמה הגלום בכך תלמדה עדויות המשתתפים, כגון זו של עיתונאית שסיקרה את הפסטיבל: "כן, אותה פולין שהדבר הראשון שעולה בדעת הישראלי הממוצע בהקשר אליה הוא שואה, מלחמה, השמדה, כאב. כבר 27 שנים, במשך עשרה ימים בשנה, מתקיים כאן הפסטיבל הזה, המלא במוזיקה, הרצאות, סדנאות, תערוכות, מיצגים, מפגשים ואירועים שונים הקשורים בקשר הדוק לתרבות היהודית בכלל, ולישראל בפרט. [...] חברה שהייתה איתי בפסטיבל הגדירה זאת כך: 'לפני 15 שנים, כשהייתי כאן במסע לפולין בתיכון, פגשתי עיר מתה. היום אני רואה כאן עיר חיה.' (ריף, תשע"ז) עוד ראו הקישור שעשתה אחת המשתתפות לחברה הישראלית של ימינו (ברודניק, 2016).

עשוי לשפוך אור אחר לחלוטין על אפשרות הקיום היהודי בתפוצות. כבר כיום קיים בחלק ממשלחות משרד החינוך מרכיב של מפגש עם בני נוער פולנים, ובמשלחות שמחוץ למשרד החינוך ישנם אף ניסיונות לשלב ביקורים במרכזים קהילתיים פעילים.³⁰ מבחינת סדרי גודל, כיום יוצאים למעלה מ-30,000 תלמידים בשנה למסע לפולין, ובכל שכבת גיל בגילאי תיכון כיום ישנם כ-90,000-100,000 יהודים בישראל.³¹ המנגנון של המסע כבר קיים, ולפיכך העלויות תהיינה מינימליות; יתרה מכך, מכיוון שמדובר ב'קהל שבו' במערכת החינוך, ניתן להגיע בקלות יחסית לאחוזים גבוהים מתוך קהל היעד, בהשוואה לתכניות וולונטריות.

טיילים ישראלים

מדי שנה יוצאים עשרות אלפי ישראלים לטייל בעולם, לתקופות שבין מספר ימים למספר חודשים, בהם צעירים רבים אחרי שחרור משירות צבאי.³² חלקם מגיעים במהלך שהותם בחו"ל למסגרות ישראליות שונות (שהפופולרית בהן היא בתי חב"ד). בהשקעה מינימלית יחסית ניתן ליצור מסגרת ותמריצים לטיילים אלה לבקר בקהילות יהודיות ביעדים שבהם הם מטיילים ולשהות בהן לפרקי זמן שונים, כגון בבתי משפחות מארחות ובמרכזים הקהילתיים, וכך ליצור הזדמנויות למפגש בלתי-אמצעי בין ישראלים ליהודים מרחבי העולם.

ישראלים בלימודים בחו"ל ובתכניות חילופי סטודנטים

תמונה דומה לסעיף הקודם קיימת גם לגבי ישראלים השהים בחו"ל לתקופה ממושכת (מספר חודשים ומעלה), למשל במסגרת תכניות חילופי סטודנטים או לימודים בחו"ל, כגון לימודי רפואה. מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה כי כ-15,000 סטודנטים ישראלים יהודים לומדים בחו"ל בשנה.³³ כיום, בדומה לקהילות אחרות של ישראלים (וישראלים-לשעבר) ברחבי העולם, הם לרוב לא מתערבבים עם הקהילות היהודיות הסמוכות אליהם.³⁴

ישראלים בנסיעות אקדמיות ובנסיעות עסקים

ניתן לחשוב על מסגרות אירוח ותמריצים לביקור בקהילה היהודית המקומית גם בנוגע לנסיעות קצרות יותר, כגון ישראלים בנסיעות אקדמיות ובנסיעות עסקים ברחבי העולם. גם כאן, כמו בשתי הקטגוריות הקודמות, מדובר בניצול הזדמנות של נסיעות שמתקיימות ממילא, ועל כן אין עלות של טיסה. עוד יש לאפיין קהל יעד זה ולאמוד את היקפיו.

30. דיווח מטה המשלחות לפולין, מנהל חברה ונוער במשרד החינוך; לקטגוריה השנייה ראו לדוגמה המסע לפולין של 'מסע' במסגרת Global Leadership Institute, הכולל ביקור ב-JCCs בוורשה ובקראקוב. <http://www.masaisrael.org/events/delegation-poland>

31. נתוני מנהל חברה ונוער במשרד החינוך; נתוני הלמ"ס לשנת 2017 (ראו למשל: לוח 2.19: 'אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל ומין, מחוז ונפה', עמ' 1, 3).

32. ראו לדוגמה ארגון הפונה לחיילים משוחררים לקראת טיול, במטרה לשפר באמצעותם את תדמיתה של ישראל (<https://www.israel-is.org/about>)

33. למ"ס, תשע"ד: 5-6; תשע"ה: 5-6. המספר הכולל הוא 18,000, ש-3,000 מתוכם לומדים בירדן. למעלה מ-3,000 לומדים בצפון אמריקה, ושיעור דומה במרכז-מערב אירופה (גרמניה, איטליה, צרפת).

34. ראו השיח והמחקר סביב הישראלים בצפון אמריקה, וכן סביב קהילות ישראלים באירופה, ולדוגמה: Cohen & Veinstein, 2009; Reut, 2013; דימנשטיין וקפלן, 2017.

מפגש עם קבוצות מחו"ל בשהייה בארץ ועם עולים חדשים

המסגרת הפשוטה ביותר מבחינה לוגיסטית להיכרות של ישראלים עם יהודים מהתפוצות היא בישראל. התכניות הקיימות עדיין רחוקות ממיצוי הפוטנציאל הקיים במפגש עם יהודים מחו"ל הנמצאים בביקור בישראל. מדובר לא רק בקבוצות במסגרת התכניות שנסקרו במיפוי (מסע, Onward ואחרות), אלא גם באפשרות המפגש עם עולים חדשים. מחד גיסא, ברור שאין להתייחס לעולים כ"יהודי התפוצות"; מאידך גיסא, העולים מסוגלים לספר את סיפורה של יהדות התפוצות ממקור ראשון. יתרה מכך, סביר שבהשוואה ליהודי התפוצות המגיעים לביקור, לעולים אף יש יותר שפה משותפת (תרתי משמע) עם ישראלים ותיקים. כסדר-גודל של מאגר פוטנציאלי, בשנים 2014-2017 נרשמו כ-26,000 עולים בשנה. את קהל היעד הפוטנציאלי מקרב הישראלים הותיקים, שהוא קהל היעד הראשי למסגרת כזו, עוד יש לאפיין. כמו כן, בקרב עולים חדשים ישנו טווח גילאים רחב יותר מאשר זה של התכניות המבוקרות בישראל, מה שמאפשר להגיע גם למעגלים רחבים יותר בקרב הישראלים הנפגשים עמם. מפגשים כאלה יכולים להתקיים בפורמט של 'תפוצות בסלון', כפי שמתקיים במסגרת כמה שותפויות (רחובות-מיניאפוליס ואחרות).

« מסגרות שמצריכות הבאת משתתפים לתפוצות / לישראל

'תגלית הפוכה': משלחות קצרות של ישראלים לחו"ל

המונח 'תגלית הפוכה' קיים מזה זמן מה בשיח של יחסי ישראל-תפוצות, ומבטא את השאיפה להכיר לישראלים את יהדות התפוצות, ליצור כלפיה זיקה חיובית ואף לקבל השראה ממנה כשם שקורה כיום בכיוון ההפוך. פוטנציאלית, ניתן להגיע לקהל יעד רחב כי מדובר בנסיעה קצרה שרבים יהיו מוכנים לעשות. מנגד, העלויות של תכנית כזו גבוהות. דרך אפשרית להגדיל את ההשפעה של תכנית מסוג זה היא פיתוח מודל שיאפשר להגיע לקהלים נוספים כ'מעגל שני' דרך משתתפי התכניות.³⁵

'שליחות הפוכה': אנשי חינוך ותרבות מיהדות העולם שיגיעו למלא תפקידים בישראל

כשם שהרעיון של 'תגלית הפוכה' לוקח מודל קיים ומבקש להפך אותו לטובת פרדיגמת העמיות, כך עושה גם רעיון 'השליחות ההפוכה', או 'השליחות ההדדית' כפי שמכנה זאת זהר רביב.³⁶ אם אכן, בהתאם לפרדיגמת העמיות, ישראלים סבורים שיש להם מה ללמוד מיהדות התפוצות, הרי שאחת הדרכים לממש זאת היא להביא מומחים (Jewish professionals) בעלי ניסיון בארגון פעילות יהודית, חינוך יהודי, תרבות יהודית וקהילה לשליחות של שנה ומעלה בישראל. כך יוכלו להביא מהידע שלהם למקצוענים ישראלים וכן לקהל הרחב.³⁷

קהל היעד הפוטנציאלי בחברה הישראלית הוא כמובן נגזרת של מספר השליחים ושל מעגלי ההשפעה שלהם, וניתן להעריך שהיחס הוא אחד לכמה עשרות או כמה מאות. כלומר, מערך של עשרות שליחים

35. מודל כגון זה, המיועד לסוכני שינוי ומעצבי דעת קהל, מפותח בחודשים האחרונים על ידי ארגון Belong.

36. Raviv, 2016.

37. אחת המוראיות במחקר ציינה כי בעבר הונהגה תכנית 'שירות לעם ב', שבמסגרתה הגיעו עובדים ממרכזים קהילתיים בארה"ב לעבוד במתנ"סים בישראל.

יכול להגיע לאלפי ישראלים, ומערך של מאות שליחים - לעשרות אלפי ישראלים.³⁸ עלות ההפעלה של תכנית כזו נסובה סביב פעילותו של השליח מהתפוצות אל מול קהל היעד הישראלי, ולכן באופן יחסי היא נמוכה מעלות שליחת משלחות של ישראלים לתפוצות בתור קהל יעד ראשי.

סנוניות למודל זה קיימות כבר היום בכמה דוגמאות: בתכנית Israel Teaching Fellows, בהיטמעותם של משתתפי תכנית ה' Gap Year (להלן: GY) 'Workshop' של תנועת 'הבונים דרור' כקומונרים בקינים של הנוער העובד והלומד, בפרקי ההתנדבות של תכניות GY כגון נתיב-USY, ובתכניות למתנדבים בוגרים כגון Skilled Volunteers for Israel.³⁹ בשנה האחרונה, במסגרת קמפיין של משרד החינוך לעידוד לימודי אנגלית, גויסו כאלף 'תומכי הוראה' להשתתף בפרויקט - חלקם ממסגרות 'מסע' (לצד מתנדבים ישראלים בעלי יכולות באנגלית).⁴⁰

'MASA הפוך': התמחות מקצועית לישראלים בחו"ל

ה'היפוך' השלישי המועלה כאן ביחס למודל קיים לוקח את המודל של Masa ו-Onward, דהיינו תקופת לימודים ו/או התמחות מקצועית, ומציע להחיל אותו על ישראלים שישהו בקהילות יהודיות בתפוצות. על מנת להפיק את המרב מתכנית זו, מוצע לצמצם את היצע ההתמחויות לעיסוק בעולם התוכן היהודי (להבדיל מריבוי התכניות בכל תחומי המשק בתכניות הקיימות כיום בישראל). קהל היעד הפוטנציאלי של מודל זה קטן יותר מאשר זה של 'תגלית הפוכה' מכיוון שמדובר בתקופת שהות ארוכה יותר, שפחות אנשים יכולים להרשות לעצמם. כמו כן, עלות ההפעלה של תכנית כזו גבוהה.

38. היחס שמציגה הסוכנות היהודית בדיווחיה עומד על בין מאה לשלוש מאות engaged participants לשליח. ראו, JAFI, 2016, 2017.
2018.

39. <http://www.hdnaisrael.org/workshop> ; <https://www.nativ.org/> ; <https://skillvolunteerisrael.org>

40. <http://edu.gov.il/owlHeb/Pages/english-speaking.aspx>

סיכום

מיפוי זה ביקש לנתח באופן כמותי את היצע התכניות שבמסגרתן מתקיים מפגש מודע ומכוון בין יהודים מִישראל ומהתפוצות. מפאת הקושי לקבל נתונים מדויקים מהארגונים, הממצאים המובאים במיפוי הינם בגדר אומדן בלבד. הדגש של סיווג וניתוח התכניות הוא המסגרות הרעיוניות (פרדיגמות) המרכזיות המדריכות את התכניות בנוגע ליחסי ישראל-תפוצות. המיפוי לא עסק כלל באיכות המפגשים ובמדידת השפעתם על המשתתפים. ממצאיו המרכזיים הם:

- בפני יהודי התפוצות קיים היצע תכניות גדול בהרבה מאשר בפני יהודים ישראלים: מעל 80% מסך המשתתפים בתכניות מפגש הם מהתפוצות. בעוד שבתכניות הנטועות בפרדיגמה הציונית הקלאסית היקף המשתתפים מהתפוצות הוא פי עשרה מאשר המשתתפים הישראלים, באלו הנטועות בפרדיגמת העמיות שיעור המשתתפים מישראל דומה לזה של המשתתפים מהתפוצות. ממצא זה עולה בקנה אחד עם אחת התמות המרכזיות בפרדיגמת העמיות.
- מקרב התכניות שבהן משתתפים ישראלים, רוב המשתתפים הם בפרדיגמת העמיות, אך ישנם הבדלים משמעותיים באופי התכניות: רוב המפגשים ברמת אינטנסיביות גבוהה נטועים בפרדיגמה הציונית (כגון 'תגלית'), בעוד שבפרדיגמת העמיות מתקיים היקף רחב של קשר וירטואלי.
- בשנים האחרונות מסתמנת עלייה בהיקף התכניות הנטועות בפרדיגמת העמיות והפונות לישראלים כקהל יעד ראשי.

בתכניות הנטועות
בפרדיגמה הציונית
הקלאסית, היקף
המשתתפים מהתפוצות
הוא פי עשרה מאשר
המשתתפים הישראלים;
באלו הנטועות בפרדיגמת
העמיות, שיעור
המשתתפים מישראל
והתפוצות דומים.

לשם המשך קידום שדה הפעולה של יחסי ישראל-תפוצות, ובפרט לקידום תכניות המפגשים, נדרש מחקר נוסף על השפעת התכניות על המשתתפים, בדגש על מילוי החסר הקיים במדידת

ההשפעה על הישראלים. בכדי שאפשר יהיה להשוות בין האפקטים ולקבל החלטות מושכלות על בסיס ההשוואה, נדרשת שפה משותפת של המשגה ושל מדידה במחקרים על התכניות השונות. מדידה זו צריכה להיעשות גם על המסגרות שאותן כינינו כאן 'המעגל השני' - למידה של יהודים מהתפוצות על ישראל ולהיפך ללא מפגש. המיפוי הנוכחי לא עסק במסגרות אלה. כמו כן, בעבודה על מיפוי זה נוכחנו בקושי לקבל נתונים מדויקים על היקפי הפעילות מהארגונים השונים, ובלט היעדרם של המשגה משותפת ושל מסד נתונים משותף בין הארגונים (ולפחות הארגונים הגדולים, כגון הסוכנות היהודית ו'תגלית'). מבחינה מחקרית, פערים אלה מקשים לקבל תמונה מדויקת של היקפי המשתתפים, לזהות חפיפות, ולנתח את הנתונים לפי פרמטרים אחידים; מבחינת הפעילות בשדה ישראל-תפוצות, נראה שיש כאן גם החמצה של פוטנציאל לעבוד באופן מושכל עם הקהל הישראלי של בוגרי התכניות השונות. חיבור טוב יותר בין הארגונים, איגום משאבים ותיאום יוכלו לקדם משמעותית הן את המחקר והן את העשייה החינוכית בתחום.

נספחים

נספח א: מקורות

«ראיונות

לפי סדר א"ב של שם משפחה

רוית אוחיון, היחידה לשותפויות, הסוכנות היהודית
נעמה אור, ארגון Belong
ד"ר אילן אזרחי, חוקר ויועץ ביחסי ישראל-תפוצות
חגי אליצור, משנה למנכ"ל משרד התפוצות
אביטל אלפנט-פילר, מנהלת פרויקטים חינוכיים, 'מסע'
פרופ' גור אלרואי, דיקן הפקולטה למדעי הרוח, אוניברסיטת חיפה
אנדראה ארבל, מנהלת חטיבת שותפויות, הסוכנות היהודית
סיגל אריאלי, מנהלת שותפות אשקלון-בולטימור
ג'יה ארנשטיין, מטה החינוך, תגלית
שרה בוגן, לשעבר מנהלת קשרי החוץ באוניברסיטה העברית, חברת ועד מנהל ב' JCC Global ישראל
אופירה בינו, מנהלת מחלקת מפגשים, תגלית
מיכל בן-דב, מייסדת Camp USA
סמדר בר-עקיבא, מנהלת JCC Global ישראל
דוד ברנשטיין, סמנכ"ל גיוס משאבים, התנועה ליהדות מתקדמת
איילת ברק-מדינה, מנהלת תחום שליחים חוזרים, הסוכנות היהודית
אילן גאל-דור, מנכ"ל גשר
מיכל גוטמן, ארגון Belong
דבורה (דבי) גולדמן גולן, נשיאת 'עמיד במדבר'
עופר גלנץ, לשעבר מנהל פעילות הג'וינט בחבר העמים
דבורה גרינברג, מנהלת תוכני 'רבי-שיח' בתנועה המסורתית
אודי דבורקין, מנהל-מייסד 'מחדשי קדם'
מאיר הויזמן, מנכ"ל רמה ישראל
שון הופמן, מנהל תכניות, JDC Entwine
אסף הורן, מנהל פרויקטים, 'פנימה'
דן הרמן, אחראי תכניות חו"ל, בינ"ה
ליבת וייס, מנהלת 'דומים', התנועה ליהדות מתקדמת
מאיר ונחוצקר, הסוכנות היהודית
אמיל זיידמן, מלווה גרעין עתיד, הצופים
יעל זיגלשטיין, מנהלת פרויקטים חינוכיים, Onward Israel
דותן טמיר, מנכ"ל, Big Idea
דפנה יזרעאל, מנהלת 'עמיתי ברונפמן'
ורד ישראלי, מנהלת שותפות חיפה-בוסטון

הרב שושנה כהן, מרכז פיוקסברג
 ג'קי לוי-אטיאס, רכזת ועדת חינוך וזהות יהודית, שותפות חיפה-בוסטון
 הרב נעמה לויץ-אפלכאום, מנהלת רמה סמינר
 ליאת כהן-רביב, מנהלת 'עמיתי דילר'
 ניר להב, מנהל פרויקט TEN
 מימי לקס, ראשת מכינת קול עמי
 מומייק נבו, מנהל גרעין 'צבר' צפון אמריקה
 מור נדלר, מנהל תחום חינוך, 'צבר' עולמי
 הרב אבי נוביס-דויטש, דיקן ביה"ס לרבנים שכטר
 רעות נוימן, מנהלת מרכז 'יחדיו', התנועה ליהדות מתקדמת
 אבישי נכון, מנכ"ל קימאמה
 פרדה סורקי-ברעם, מנהלת יחידת החוויות בסוכנות היהודית
 יהודה סטון, מנהל יחידת השליחים בסוכנות היהודית
 דנה סנדר-מולה, מנהלת JWRP בישראל
 ד"ר אלכס פומסון, חוקר
 אלון פרידמן, מנכ"ל הלל ישראל
 הרב מישאל ציון, לשעבר מנהל 'עמיתי ברונפמן'
 שלי קידר, מנהלת בית הספר לשליחים
 נעמה קלר, מנהלת מכון ראות
 מאיר קראוס, מנהל מכון ירושלים לחקר ישראל
 דוד קרן, מנהל תכניות נוער ישראל, USY
 ד"ר זהר רביב, סמנכ"ל חינוך תגלית
 יעל רוזן, אחראית ארצות דוברות אנגלית, מחלקת חינוך, בית התפוצות
 דני רוזנר, לשעבר ראש מנהל חברה ונוער במשרד החינוך
 אורית רום, מנכ"ל משותפת, תיכון אלכסנדר מוס בישראל
 חגית שוורצמן, דרור ישראל
 הרב ד"ר איתן שיקלי, מנכ"ל רשת תל"י
 מרב שני, מנהלת רשת בתי הספר התאומים, הסוכנות היהודית
 נתי שפרבר, סמנכ"ל פיתוח תוכן, הלל ישראל
 שירה שרז-זיק, מנהלת מכון גשר למנהיגות

מקורות כתובים

- Arian, Ramie (2012). *Mapping the Field of Teen Israel Travel: Summary of Key Findings*. iCenter
- Cohen, Erik H. (2011). *The Educational Shaliach, 1939-2009: A Socio-History of a Unique Project in Formal and Informal Jewish Education*, Dor LeDor, 37
- (2000). "MIFGASHIM: A Meeting of Minds and Hearts," *Journal of Jewish Education*, pp. 23-37.
- Cohen, Steven M., & Judith Veinstein (2009). *Israeli Jews in Greater New York: Their Numbers, Characteristics, and Patterns of Jewish Engagement*. A UJA-Federation of New York Report
- Ezrachi, Elan (2018). *Israelis, American Jewry, and American Judaism: Analysis of Israeli Attitudes, Mapping of Interventions, and Reflections*. Report to UJA Federation.
- (2014). *High School Age Travel to Israel: Strategic Directions and Recommendations for the Future*. Submitted to Lapid Israel
- (2011). *North American Participants in High School Age Travel Programs to Israel*
- IDF, Behavioral Sciences Department (2006). *Taglit-Birthright Israel & the IDF: Diagnostic Data*
- Infeld, Avraham, with Clare Goldwater (2017). *A Passion for a People: Lessons from the Life of a Jewish Educator*. Jerusalem: Melitz.
- Jewish Agency for Israel (2018). *2018 Operating Budget: by Strategic Areas of Activity*. February 2018
- (2017). *2017 Operating Budget: by Strategic Areas of Activity*. June 2017
- (2016). *2016 Operating Budget: by Strategic Areas of Activity*. Updated June 2016
- Kopelowitz, Ezra (2003). *Between Mifgash and Shlichut: Paradigms in Contemporary Zionist Education and the Question of the Ideological Relationship between Israel and Diaspora*
- Kopelowitz, Ezra, Minna Wolf, & Stephen Markowitz (2009). *High School Israel Experience Programs: a Policy-Oriented Analysis of the Field*. Makom, November 2009
- M2, Institute for Experiential Jewish Education (2018). *Autonomy and Attachment: Creating Foundations for Bridging American and Israeli Jewry*. Prepared for UJA-Federation of NY, August 2018
- Raviv, Zohar (2018). "The Spirit of Birthright Israel: Core Educational Concepts", Birthright Israel, Document for internal use
- (2016). "Engaging Millenials with Jewish Peoplehood: What Does it Take?," *The Peoplehood Papers*, 17
- Reut Institute (2103). *Engaging the Israeli Diaspora: Toronto as a Case Study: Conceptual Framework*. June 2013

- אזרחי, אילן (2017). משלחות וסיוורים לימודיים להיכרות עם יהדות ארצות הברית: מיפוי השדה ופיתוח השפה והקהילה המקצועית. מוגש לקרן רודרמן
- בובר, מרדכי מרטין (2003). אני ואתה (תרגום יהודיע עמיר), ירושלים
- ביילין, יוסי (1999). מותו של הדוד מאמריקה - יהודים במאה ה-21. תל-אביב: ידיעות אחרונות
- ברודניק, ריטה (2016). "מן החורבן קדימה, כמו עוף החול", אתר בינה, 10 באוגוסט 2016
- גורני, יוסף (1997). "בין שלילת הגלות להשלמה עימה", זמנים, 58, עמ' 102-109
- דימנשטיין, מרסלו ורעות קפלן (2017). התפוצה הישראלית-אירופית: סקר על ישראלים החיים באירופה, מכון קהילות: מקימים קהילות של ישראלים בתפוצות, JDC-ICCD
- הרטמן, דניאל (2011). "ישראל ויהדות העולם: דרושה פרדיגמה חדשה", דרשני (קיץ 2011), עמ' 3-8
- כנסת, מרכז המחקר והמידע (2012). "תוכניות סיוור חינוכיות בישראל לבני נוער וסטודנטים מהתפוצות". מוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות. כתיבה: פלורה קור-דבירוביץ'
- (2008). "משלחות תלמידים לפולין". מוגש לוועדת החינוך, התרבות והספורט. כתיבה: יובל וורגן
- לשכה מרכזית לסטטיסטיקה (2017). לוח 2.19: 'אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל ומין, מחוז ונפה'.
- (תשע"ה). "השכלה גבוהה בישראל - נתונים נבחרים לרגל פתיחת שנת הלימודים האקדמית תשע"ה", ירושלים, 26 באוקטובר 2014
- (תשע"ד). "השכלה גבוהה בישראל - נתונים נבחרים לרגל פתיחת שנת הלימודים האקדמית תשע"ד", ירושלים, 9 באוקטובר 2013
- הסוכנות היהודית, היחידה לשותפויות (2017). חדשנות ויצירתיות בשותפות, הצגה לחבר הנאמנים, פברואר 2017
- פרידמן, ויקטור ושרון לייס (2002). הכשרת שליחים בסוכנות היהודית: מהי ה"תיאוריה בפעולה"? דו"ח מחקר הערכה שהוכן עפ"י בקשת היחידה למחקר ופיתוח במחלקה לחינוך של הסוכנות היהודית
- פנקס, אלון (2017). ישראל - מאחדת או מפלגת את יהדות ארצות הברית?, תרגום ועריכה עלית קרפ, חיפה: תכנית רודרמן, אוניברסיטת חיפה
- קליין, צביקה (2018). "הרפורמים לא יתמכו בישראל בשעת סכנה" (ראיון עם בן שפיר), אתר מקור ראשון, 7.9.2018
- ראות, מכון (2017). מסגרת תפיסתית: עתידה של מדינת הלאום של העם היהודי: בין התגבשות לקריעה, גרסה א', מרץ 2017, אדר תשע"ז
- (תש"ע). אמנה חדשה בין ישראל והעולם היהודי: מלאומיות לעמיות, מציונות קלאסית לציונות מחודשת, מסגרת תפיסתית, גרסה א', תקציר מנהלים
- ריף, רחלי (תשע"ז). "חוגגים יהדות בקרקוב", מקור ראשון: מוסף שבת, ה' באב תשע"ז
- שביד, אליעזר (תשמ"ד). "שתי גישות לרעיון 'שלילת הגולה' באידיאולוגיה הציונית", הציונות, ט, עמ' 44-21
- שמעוני, גדעון (תש"ס). "בחינה מחדש של 'שלילת הגלות' כרעיון וכמעשה", שפירא, ריינהרץ, הריס (עורכים), עידן הציונות, ירושלים: מרכז זלמן שזר, עמ' 45-63
- שפירא, אניטה (תשס"ח). "לאן הלכה שלילת הגלות", יהודים, ציונים ומה שביניהם, תל-אביב: עם עובד, עמ' 63-110
- ששון, תיאודור, דוד מיטלברג, שחר הכט ולאונרד סאקס (2008). פוגשים את האחר, ומוצאים את עצמם: ה"מפגש" בתכנית תגלית, מרכז כהן ללימודים יהודיים מודרניים, אוניברסיטת ברנדייס

נספח ב: פירוט תכניות

בפרק הממצאים הובאו הממצאים בצורה תמציתית במטרה לאפשר התרשמות מהתמונה הכללית. בנספח זה מוצגים הנתונים בפירוט רב יותר: תחילה מוצגות המתודות המרכזיות (שהוזכרו, ללא פירוט, בפרק הממצאים), ואחריהן מוצגות התכניות באותו פורמט, אך הפעם עם התייחסות ממוקדת יותר לתכניות ספציפיות. שדה הפעילות הנסקר במיפוי זה עשיר בתכניות, ותכלית המיפוי אינה לציין כל אחת מהתכניות הקיימות. מטרתו לתת תמונה כוללת (כפי שהוצג בפרק הממצאים ובפרק הדיון), והפירוט שבנספח זה מציג את הבסיס למסקנות שהוצגו לעיל, וכן נותן מידע מפורט יותר על סוגי תכניות שונים. נציין כי אין כאן כוונה או יומרה להקיף את כל המסגרות הקיימות. כמו כן, האומדנים מתבססים על שיחות עם אנשי מקצוע, מסמכים רשמיים ואתרים של ארגונים, ומחקרים קודמים. לנוכח הקושי לקבל נתוני משתתפים בחלק מהמקרים (כפי שצוין בפרק המבוא), אין להתייחס לאומדנים הללו כנתונים מדויקים אלא כאומדנים כלליים.

קטגוריות משנה

בפרק הראשון תוארו ארבע קטגוריות-על, וכעת תפורטנה קטגוריות המשנה. את תכניות השהות המשותפת אִפיינו גם מבחינת המִשך שלהן, בחלוקה לשלוש קבוצות: קצר (עד שבועיים), בינוני (שבועיים עד חודש וחצי), ארוך (חודש וחצי ומעלה).

קטגוריית-על [+ פרדיגמה ואינטנסיביות]	קטגוריית משנה	הסבר
קשרי עבודה [עמיות; א]	חברה אזרחית ודרגי עבודה (שאינם נציגות רשמית)	ועדות היגוי ודרגי ניהול בשותפויות, רבני קהילות במזמיני קשרי הקהילות כגון 'דומים' ו'רב-שיח', מורים ורכזי מקצוע בבת"ס תאומים. לרוב עובדים יחד לאורך השנה בקשר וירטואלי, ומתקיימים אחת לשנה או יותר ביקורים הדדיים.
שהות משותפת [פירוט משך, פרדיגמה ואינטנסיביות: בעמודה הבאה]	מחנה קיץ בישראל [קצר; עמיות; א]	לרוב שבוע עד שבועיים. לרוב מארגנים פרטיים. במיעוט המקרים מדובר בהגעת חניכים מהתפוצות במסגרת קשרים בין תנועות-אחיות (תנועות נוער, כמו הצופים, או זרמים דתיים).
	מחנה קיץ בתפוצות [קצר-בינוני; עמיות; א]	מחנות הקיץ בתפוצות הם תופעה רחבת היקף, ולחלקם מצטרפים משתתפים ישראלים. לרוב נמשכים שבועיים עד חודש.
	תכניות Gap Year (GY) משולבות במכינה קדם-צבאית או בשנת שירות [ארוך; עמיות; א]	מיעוט מתכניות ה-GY מציעות שילוב ברמה גבוהה עם תכנית ישראלית – של שנת שירות או של מכינה קדם-צבאית. בכמה מהמודלים מדובר באג'נדה המרכזית של המארגנים, ומערך התוכן כמו גם היחס המספרי בין יהודים מהתפוצות לישראלים בהתאם. במודלים אחרים יש שילוב חלקי, כגון מרכיב משותף לצד מרכיב נפרד, או שילוב מלא רק החל מאמצע השנה.

קטגוריית-על [+ פרדיגמה ואינטנסיביות]	קטגורית משנה	הסבר
	התנדבות [ארוך; עמיות; א]	תכניות 'תיקון עולם' או התנדבות מסוגים אחרים. לרוב תכניות של כמה חודשים, משותפות ליהודים מישראל ומהתפוצות. עשויות להתקיים בישראל או ביעד עולם שלישי. כמו כן, בחלק מתכניות ה־GY קיים מרכיב של התנדבות ממושכת בקהילות בישראל.
	חווייתי [קצר-בינוני; פרדיגמות שונות; א-ג]	מספר רב של תכניות מציעות ביקור חווייתי בישראל, במשך שבין שבוע לחודשיים. הקצרות מביניהן נעות ברחבי הארץ באוטובוס, והארוכות יותר כוללות גם תקופות שהייה במקום מסוים (לשם אולפן, התנדבות, גדנ"ע ועוד). כמו כן, לקטגוריה זו שייכים גם רבים מהסיוורים של ישראלים לתפוצות.
	לימודי [בינוני-ארוך; ציונית קלאסית; ב-ג]	בקטגוריה זו נכללות תכניות של סמסטר לימודים בישראל לתלמידי ב"ס (המאורגנות על ידי תכונים, ארגונים ותנועות); תכניות GY בעלות אופי לימודי, בעיקר בשיבות ומדרשות; ותכניות אקדמיות כגון סמסטר או שניים באוניברסיטה בישראל.
	התמחות [ארוך; ציונית קלאסית; א-ג]	בקטגוריה זו נכללות כל התכניות שתחת Onward Israel וחלק מאלו שתחת MASA, במסלול ההתמחות. מדובר לרוב בסטודנטים או בוגרי קולג' המבקשים לצבור ניסיון תעסוקתי. בתכניות אלה קיים בהכרח חיכוך יומיומי עם ישראלים במקומות העבודה, מעבר למפגש המונחה.
	משלחות הדדיות [קצר-בינוני; עמיות; א]	קטגוריה זו כוללת ביקורים הדדיים בישראל ובתפוצות, לרוב כשיא של קשר מתמשך באמצעים וירטואליים. לעתים כל קבוצה (הישראלית וזו מהתפוצות) נפגשת בעצמה מספר פעמים לאורך השנה. לרוב מתקיים במסגרת שותפויות.
	הכשרת רבנות [ארוך; עמיות; א]	במקרים רבים, סטודנטים לרבנות בזרמים הפרוגרסיביים בארה"ב ובמקומות נוספים בעולם מגיעים לשנה בישראל כחלק מהכשרתם. הם לומדים בישראל חלק מהזמן עם מקביליהם הישראלים, ועושים התמחות וחפיפה בקהילות ישראליות השייכות לזרמים. בעולם האורתודוקסי מקובל מאוד להגיע לישראל לפרק זמן של לימוד בשיבה, אך זה לא דווקא יהיה בשלבי הלימודים לרבנות.
	מקצועי [קצר-בינוני; עמיות; א]	כינוסים למטרת רישות מקצועי (networking) ו/או יצירת צוותי עבודה משימתיים הכוללים יהודים מישראל ומהתפוצות (שאינם עובדים יחד בשגרה).
קשר וירטואלי [עמיות; א-ג]	בתי"ס תאומים	רוב הקשר המתקיים במסגרת מיזמי בתי"ס התאומים הוא וירטואלי בלבד, ואינו כולל ביקורים הדדיים. הקשר הוירטואלי כולל החלפת חומרים כתובים ו/או מצולמים.
	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	קטגוריה זו כוללת למשל מסגרת ללימוד בזוגות און ליין, או מסגרות של לימוד מקביל של קבוצה בישראל ושל קבוצה בתפוצות, עם לימוד וירטואלי משותף.
	קשרי קהילות	במסגרת מיזמי קשרי קהילות, מתקיימות שיחות ועידה קהילתיות רבות-משתתפים מספר פעמים בשנה.

קטגוריית-על + פרדיגמה ואינטנסיביות]	קטגוריית משנה	הסבר
שליחות / מפגש עם שליח [ציונית קלאסית]	שליחות קצרה (עד שלושה חודשים)	המסגרת המרכזית בקטגוריה זו היא השליחות למחנות הקיץ, אליה יוצאים כ־1,500 שליחים בשנה, בעיקר לצפון אמריקה וגם למזרח אירופה. השליחים הישראלים מציגים במחנות הקיץ הוויי ותרבות ישראליים ופוגשים עשרות אלפי ילדים ובני-נוער.
	שליחות ארוכה (שנה עד שלוש שנים)	קשת הפעילויות של השליחים מגוונת בהתאם למסגרותיהם, והמטרה הכללית היא לייצג את ישראל ולחזק את הקשר אליה. במסגרות אלה פוגשים השליחים עשרות ואף מאות אלפי יהודים.

פירוט

פרדיגמה ציונית קלאסית

« יهودי התפוצות כקהל יעד ראשי

קטגוריית-על	קטגורית משנה	דוגמאות (והיקפים במקרים נקודתיים) ⁴¹	אומדן שנתי ⁴²
שהות משותפת [א]	חווייתי	תגלית (50,000); NFTY in Israel; USY-pilgrimage חץ וקשת; מחנה סיירים אירופה בני-עקיבא; MBI ⁴³	55,000–50,000
	לימודי	מחנה התנ"ך העולמי ⁴⁴	80
	התמחות	Birtheright Excel התמחות ⁴⁵	40
שהות משותפת [ב]	לימודי	TRY; NFTY-EIE; Gann Academy, Golda Och Academy ובת"ס תיכונים נוספים, Alexander Muss High School in Israel ⁴⁶	1,500–800
	חווייתי	רמה סמינר ⁴⁷	250

41. במקרים נקודתיים יצינו היקפים של מסגרות ספציפיות, המהוות חלק משמעותי מהקטגוריה שבה הן נמנות.

42. כפי שצוין, האומדנים המובאים בטבלאות אלה מתבססים על שיחות עם אנשי מקצוע, מסמכים רשמיים ואתרים של ארגונים, ומחקרים קודמים. לנוכח הקושי לקבל נתוני משתתפים בחלק מהמקרים (כפי שצוין לעיל בפרק המבוא), אין להתייחס להערכות הללו כנתונים מדויקים אלא כאומדנים כלליים. בחלק מהמקרים השתמשנו לשם האומדן במפתח של 1 ל-4 מבחינת היחס המספרי בין משתתפים ישראלים למשתתפים מהתפוצות (או להיפך, כתלות בתכנית), כמובן תוך שקלול עם מאפייני התכנית הנדונה. זהו המפתח המספרי הנהוג לדוגמה בפרויקט 'תגלית', וכן מצוי בהערכות של מחקרים קודמים (Ezrahi, 2018: 61-62).

43. <https://nftyisrael.org/>; <https://usy.org/>; ולהרחבה על תגלית ראו נספח ג'; <https://www.birtherightisrael.com/escape/israel-europe/>; <http://www.hdnaisrael.org/mbi-program>; <http://www.israelscouts.org/chez-vkeshet>; https://www.zofim.org.il/troop_info.asp?item_id=703778377225&troop_id=434388964; <https://www.worldbneiakiva.org/sayarim>. במקרה של מחנה סיירים אירופה, סיווג התכנית לפרדיגמה הציונית הקלאסית מתייחס בעיקר להשתתפות הישראלים בתכנית, הנתפסת על ידם כ'שליחות'. בנפרד מהקבוצה הישראלית, ניתן היה לסווג את התכנית לפרדיגמת העמיות משום שמתקיים בה מפגש בין קהילות רבות מהתפוצות, בתפוצות.

44. <http://www.jewishagency.org/he/bible-quiz/program/28611>

45. <http://www.birtherightisraelexcel.com/#/positions>

46. <https://try.ramah.org.il/>; <https://hellerhigh.org/>; <https://www.gannacademy.org/page/academics/curriculum/myisrael>; <https://www.goldaachacademy.org/page/goa-experience/israel-education>; <https://www.amhsi.org>

47. <https://seminar.ramah.org.il/seminar>

קטגוריית-על	קטגוריית משנה	דוגמאות (והיקפים במקרים נקודתיים) ⁴¹	אומדן שנתי ⁴²
	התמחות	Onward Israel (2,000); חלק מתכניות MASA ⁴⁸	10,000–5,000
שהות משותפת [ג]	חוויתי	BBYO-ILSI ⁴⁹	40
	התמחות / לימודי	חלק מתכניות MASA	7,000–3,000
מפגש עם שליח		מחנות קיץ, קהילות, תנועות נוער, קמפוסים, בתי ספר	100,000–50,000 ⁵⁰

« יهودים ישראלים כקהל יעד משני

קטגוריית-על	קטגוריית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [א]	חוויתי	תגלית (8,000–10,000); NFTY in Israel; USY-pilgrimage חץ; נקשת; מחנה סיירים; אירופה בני-עקיבא	11,000–8,000
	לימודי	MBI; מחנה התנ"ך העולמי	150–100
	התמחות	Birtheright Excel התמחות ⁵¹	40
שהות משותפת [ב]	לימודי	TRY; NFTY-EIE; Alexander Muss תיכונים	300–100
	חוויתי	רמה סמינר	50
	התמחות / לימודי	Onward Israel; חלק מתכניות MASA	200–50

48. <http://masaisrael.org>. בקרב מאתיים התכניות הכלולות תחת מסגרת: העל של 'מסע' (ראו נספח ג'). ישנן כאלה הכלולות שהות בתוך קהילה בחברה הישראלית, משפחות מארחות ומרכיבים נוספים, המהווים קטגוריית מפגש א' במונחי מיפוי זה (כדוגמת שנת ההכשרה של בני-עקיבא, נתיב-USY ואחרות); תכניות אחרות כוללות מפגשים חד-פעמיים וקצרים בלבד, המהווים קטגוריית מפגש ב': <https://onwardisrael.org>

49. <https://www.bbyopassport.org/Trips/Summer-Experiences/Destinations/international-leadership-seminar-in-israel>

50. משתתפים בפעילויות של שליחים בקהילות יהודיות, תנועות נוער, קמפוסים, מחנות קיץ ובתי ספר. לטענת הסוכנות היהודית, השליחים פוגשים מאות אלפים ('encountered') ונמצאים בפעילות עם עשרות אלפים ('engaged') (ראו: JAFI, 2016, 2017, 2018).

51. <http://www.birtherightisraelexcel.com/#/israelisExcel>

קטגוריית-על	קטגוריית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [ג]	חווייתי	BBYO-ILSI	10
	התמחות / לימודי	חלק מתכניות MASA	200–50
שליחות	קצרה	מחנות קיץ (1,200–1,500); הסמינרים הצינניים; קרוואן הידידות ⁵²	1,500
	ארוכה	קמפוסים; קהילות; תנועות נוער; הוראה; שירות לאומי; שינשינים ⁵³	1,000

פרדיגמת עמיות

« יهودי התפוצות כקהל יעד ראשי »

קטגוריית-על	קטגוריית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
קשרי עבודה [א]	חברה אזרחית ודרגי עבודה (שאינם נציגות רשמית)	בתי ספר תאומים ⁵⁴ ; שותפויות ⁵⁵ ; קשרי קהילות ⁵⁶	1,200–800
שהות משותפת [א]	מכינות קדם-צבאיות משותפות	קול עמי; 'חברותא'; בי"ה ⁵⁷ Artzi	150–100

52. מחנות קיץ: רובם המוחלט דרך הסוכנות, עשרות יוצאים דרך ארגונים אחרים (תנועות נוער, ארגונים פרטיים). רובם הגדול יוצא לצפון אמריקה, כמה מאות מהם למזרח אירופה. <http://shlichut.org.il/rus>; <http://shlichut.org.il/summer/>. הסמינרים הצינניים: <http://shlichut.org.il/הסמינרים-הצינניים/>.

53. שליחים לקהילות (<http://shlichut.org.il/shlichut/shlichut2/>), לקמפוסים (<http://shlichut.org.il/shlichut5/>), לתנועות הנוער (<http://shlichut.org.il/shlichut/slichut4/>), בכירים (<http://shlichut.org.il/shlichut6/>), שליחי הוראה (מאתיים במסגרת שליחי ההוראה של הסוכנות ועוד כמה עשרות במסגרת 'חפציבה' <http://shlichut.org.il/שליחות-הוראה/>); שינשינים (110 בתשע"ח, 170 צפויים בתשע"ט, <http://shlichut.org.il/shinshin/>); שירות לאומי במסגרת 'בת עמי' ובני עקיבא העולמית (<http://bat-ami.org.il/130/>); פרויקטים-מובילים/שירות-לאומי-בתפוצות).

54. <http://www.jewishagency.org/he/school-twinning/program/17126>; <http://www.reform.org.il/Heb/Education/education-center.asp>; <https://tali.org.il/projects/friends-overseas>

55. <http://www.jewishagency.org/he/partnership2gether/content/48836>; <http://jccglobal.org/what-do-we-do/develop-global-jewish-leadership/amtim-2-0-fellows/program-goals>

56. <http://www.domim-reform.org.il/>; <https://www.masorti.org.il/ravsiach>

57. <http://www.jewishagency.org/he/mechinot/program/5498> (קול עמי); <http://hevrutagapyear.org/>; <https://www.binainternational.org/bina-gap-year-program>; <https://artzigap.org>

קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
	שנות שירות משותפות	הבונים דרור Workshop; 'גרעין עתיד', Year course; צבר ⁵⁸	200
	תכניות התנדבות	פרויקט TEN; Global Jewish Service Corps; 'תבל בצדק'; בי"ה תיקון עולם ⁵⁹	20–40
	מחנות קיץ משותפים בישראל	קימאמה; Big Idea; צברה ⁶⁰	1,000–1,500
	מחנות קיץ משותפים בתפוצות	מחנות JCC כגון NJY ואחרים; מחנות זרמיים ותנועתיים כגון, Ramah, Moshava ⁶¹	3,000–4,000
	מקצועי	Birthright Excel Ventures; ROI ⁶²	100–150
	משלחות הדדיות	עמית דילר; עמית ברונפמן; משלחות במסגרת בתי"ס תאומים (600–1,000); משלחות סטודנטים; תכניות נוער נוספות בשותפויות; תכניות מבוגרים בשותפויות ⁶³	1,000–2,000
	חווייתי	JWRP (2,500); 'נסיעה'; מסע צופים משותף לפולין ⁶⁴	2,500–3,000

<http://www.hdnaisrael.org/workshop> .58

[/http://tevelbtzedek.org/he](http://tevelbtzedek.org/he) ; <http://www.tenprogram.org/> ; <http://www.idcentwine.org/volunteer/jsc> .59

<https://www.campkimama.org/he/> ; <https://bigidea.co.il/en/homepage-2/> ; <http://www.israelscouts.org/> .60
tzababa

61. לגבי מחנות הקיץ 'הרגליים' בתפוצות, אנו מתייחסים כאן רק למשתתפים מהתפוצות החוזים מפגש עם משתתפים ישראלים, וראו הפניות בסעיף המקביל של הישראלים כקהל יעד.

<http://www.birtherightisraelexcel.com/#/ventures> ; <https://www.schusterman.org/jewish-community-and-israel/signature-initiatives/roi-community> .62
משתתפי כנס ROI נחשבים כמי שהצטרפו ל'קהילת ROI', ומוצעות להם מגוון פעילויות המשך.

דוגמאות למשלחות במסגרת בתי"ס תאומים: <http://www.jewishagency.org/he/school-twinning/program/34786>; <http://www.haifa-boston.com>; <http://www.jewishagency.org/he/ofakim>; דוגמה לתכנית של הלל ישראל: <http://www.hillelIsrael.org/technion>/תכניות/הלל-בטכניון/קונקט; דוגמה לתכניות מבוגרים בשותפויות: <http://www.jewishagency.org/he/israel-your-community/partnership2gether/ofakim-merchavim-and-metrowest>; תוכנית עמיתות יהודית-נגבה ש"ל; דוגמאות לתכניות מנהיגות נוער: <http://dillerteenfellows.org/en/>; <http://bronfman.org>; <https://www.jfedgmw.org/camp2gether-program-details>; <https://www.mekorock.co.il/-global-mekorock>; 'זמיר': [http://www.jewishagency.org/he/karmiel-misgav-](http://www.jewishagency.org/he/karmiel-misgav); קשרי כדורסל: [and-pittsburgh/program/21856](http://www.jewishagency.org/he/israel-your-community/partnership2gether/ofakim-merchavim-and-metrowest)

64. <https://jwrp.org>. סיווג תכנית זו כנסועה בפרדיגמת העמיות נובע בין היתר מפעילויות ההמשך למשתתפות מהתפוצות, הנמשכות שנה, כאשר הקבוצות בנויות מראש לפי אזורים גאוגרפיים על מנת לאפשר יצירת קשרים קהילתיים מתמשכים בין המשתתפות. ראו עוד התייחסות לצד הישראלי בתכנית בהערה 72 להלן: <http://nesiya.org/he>

קטגוריית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
	הכשרת רבנות	מוסדות מהתפוצות: מכוני הכשרה בתנועה הרפורמית, הקונסרבטיבית והרקונסטרוקציוניסטית; Hebrew College. מוסדות מארחים בישראל: מוסדות התנועה ליהדות מתקדמת והתנועה המסורתית; מכון הרטמן; 'מחדשי קדם' ⁶⁵	100–80
וירטואלי [א]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	פרויקט ZUG (800); תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות ⁶⁶	1,000–800
וירטואלי [ב]	בתי"ס תאומים	כיתות תאומות	6,000–3,000
	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות ⁶⁷	100–0
וירטואלי [ג]	קשרי קהילות	שיחות ועידה בין קהילות	500–50
שהות משותפת [ג]		טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות ⁶⁸	4,000–2,000

« ייחודי התפוצות כקהל יעד משני

קטגוריית-על	קטגוריה	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [א]	מכינות קדם-צבאיות	מכינות קדם-צבאיות שאינן משותפות לכתחילה ⁶⁹	100–50

65. https://hartman.org.il/Programs_View.asp?Program_Id=13&Cat_Id=289&Cat_Type=Programs (מכון הרטמן, תכנית <http://www.mkedem.org>); (Rabbinical Leadership Initiative)

66. <https://www.projectzug.org/>; בתכניות השותפויות הכוונה כאן לאלו הכוללות סדרת מפגשים וירטואליים. תכניות כאלו התקיימו למשל במסגרת שותפות נתיבות-פילדלפיה וכן במסגרת 'הלל'. סעיף זה מתייחס לתכניות הכוללות מפגשים וירטואליים חד-פעמיים, לעתים כחלק מסדרת מפגשים נפרדים של קבוצות מקבילות בישראל ובתפוצות, כדוגמת התכנית שהתקיימה בתשע"ח במסגרת שותפות חיפה-בוסטון.

67. סעיף זה מתייחס לתכניות הכוללות מפגשים וירטואליים חד-פעמיים, לעתים כחלק מסדרת מפגשים נפרדים של קבוצות מקבילות בישראל ובתפוצות, כדוגמת התכנית שהתקיימה בתשע"ח במסגרת שותפות חיפה-בוסטון.

68. סעיף זה מתייחס לביקורים בישראל של משפחות מהתפוצות הכוללים מפגש של כמה שעות עד יומיים בקהילה התאומה (עשוי להגיע למאה ומעלה בשנה בקהילה), ולביקורים נוספים במסגרת תכניות שונות. יחידת השותפויות מדווחת על כ־6,600 מבקרים מהתפוצות בישראל במסגרת השותפויות, ש־2,000 מתוכם במסגרת תגלית (הסוכנות היהודית, 2017). מבדיקה מדגמית שערכנו, נראה שכמחצית מהמשתתפים מגיעים במסגרת תכניות מרכזיות שצוינו בנפרד במיפוי (כגון תגלית, JWRP, עמיתי דילר, בתי"ס תאומים, 'מסע', Onward, ועדות היגוי), ומחציתם במסגרת ביקורי משפחות ותכניות אחרות. על הצד הישראלי ראו הערה 79 להלן.

69. 70 המשתתפים (נכון לתשע"ט) מחולקים בין 11 מכינות. סיווג ייחודי התפוצות במסגרות אלה כקהל יעד משני נובע מכך שהמסגרות הוקמו ועוצבו עבור ישראלים, והמשתתפים מהתפוצות לוקחים בהן חלק כמעט כמות שהן - להבדיל מהמכינות שעוצבו מלכתחילה כמכינות משותפות או שעברו התאמה מבנית ותכנית משמעותית לכך. <https://mechinot.org.il/en-us/yachad>

ישראלים כקהל יעד ראשי

קטגוריית-על ורמה	קטגוריית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
קשרי עבודה [א]	חברה אזורית ודרגי עבודה (שאינם נציגות רשמית)	בתי ספר תאומים; שותפויות; קשרי קהילות	1,200–800
שהות משותפת [א]	מכירות קדם-צבאיות משותפות	קול עמי; 'חברותא'; בי"ה; 'רוח נכון'; מכירות שאינן משותפות לכתחילה	800–400
	שנות שירות משותפות	הנוער העובד והלומד (קומונרים ישראלים לצד משתתפי 'הבונים דרור' Workshop); גרעין עתידי; צופים (משתתפים ישראלים לצד ש"ש 'צבר')	100–50
	תכניות התנדבות	'תבל בצדק'; פרויקט TEN; בי"ה תיקון עולם ⁷⁰	50–15
	מחנות קיץ משותפים בישראל	קימאמה; Big Idea; צופים	2,500–2,000
	מקצועי	Birthingright Excel Ventures; ROI; הלל ישראל-Teaching Fellows ⁷¹	150–80
	משלחות הדדיות	עמיתי דילר; עמיתי ברונפמן; בתי"ס תאומים (600–1,000); משלחות סטודנטים; תכניות נוער נוספות בשותפויות; תכניות מבוגרים בשותפויות	2,000–1,000
	חוויתי	JWRP (200) ⁷² ; 'נסיעה' ⁷³ ; מסע צופים משותף לפולין (300–200)	500–400
	הכשרת רבנות	מוסדות התנועה ליהדות מתקדמת והתנועה המסורתית; מכון הרטמן; 'מחדשי קדם'	100
שהות משותפת [ג]	חוויתי	סורים לימודיים לתפוצות (גוונים, מעוז, רודרמן, קולות, וקסנר, גשר, הלל, שחרית, תל"י, Ami-Unity ועוד) ⁷⁴	500–200

70. <https://www.bina.org.il/tlv/israeli-tikkun/>

71. <http://www.birthingrightisraelexcel.com/#/israelisExcel>

72. סיווג התכנית כנסועה בפרדיגמת העמיות וכפונה גם לישראליות כקהל יעד ראשי נובעת בין היתר ממסגרות ההכנה לישראליות (שלושה מפגשים, שהראשון בהם כולל הרצאה של מכון ראות על הפרדיגמות המשתנות ביחסי ישראל-תפוצות, ומכוון את המשתתפות להתגבר על דעות קדומות ולזנוח את הפרדיגמה הציונית הקלאסית) וכן מפעילויות ההמשך המוצעות להן לאורך השנה. ראו עוד התייחסות לצד של התפוצות בתכנית בהערה 64 לעיל.

73. סיווג תכנית זו לפרדיגמת העמיות והגדרת קהל היעד הישראלי בה כראשי נובעים בין היתר מהמקום המרכזי שניתן בה לישראלים, כפי שמתבטא בהשתתפותם המלאה לאורך חמשת שבועות הביקור, באחוז הישראלים בתכנית (כשליש, לפחות בחלק מהשנים) ובתכנית ההמשך שלהם (התנדבות במשך כשנה, שבתונים, מפגשי לימוד).

74. <http://gvanimsf.org/>; <http://ajs.haifa.ac.il/index.php/he/>; <https://www.kolot.info/>; <http://gesherleaders.org/>; <https://tali.org.il/development/haleli-program/>; <http://www.shaharit.org.il/>; <https://www.wexnerfoundation.org/programs/wexner-israel-fellowship>; <https://www.maoz-il.org>

קטגוריית-על ורמה	קטגוריית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
וירטואלי [א]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	פרויקט ZUG (200); תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות ⁷⁵	250–200
וירטואלי [ב]	בתי"ס תאומים	כיתות תאומות	15,000–10,000
	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות ⁷⁶	100–0
וירטואלי [ג]	קשרי קהילות	שיחות ועידה בין קהילות	500–50
שליחות [א-ג]		תכניות לבוגרי שליחות ⁷⁷	1,200–800

« יهودים ישראלים כקהל יעד משני

קטגוריית-על	קטגוריה	דוגמאות	אומדן שנתי
שהות משותפת [א]	מחנות קיץ משותפים בתפוצות	מחנות JCC כגון NJY ואחרים (באמצעות ארגונים כגון Camp USA ו'הקיץ של החיים' וכן דרך השותפויות); מחנות זרמיים ותנועתיים כגון Ramah, Moshava, URJ, בני-עקיבא; סארוואט ⁷⁸	1,000–500
שהות משותפת [ג]		טיולי משפחות וביקורים במסגרת שותפויות ⁷⁹	1,000–200

75. בתכניות השותפויות הכוונה כאן לתכניות הכוללות מפגשים וירטואליים חד-פעמיים.

76. הכוונה כאן לתכניות הכוללות מפגשים וירטואליים חד-פעמיים.

77. <http://shlichut.org.il>; רשת-בוגרי-השליחות. יצוין כי לרוב לא מתקיים מפגש במסגרת התכניות הללו עצמן. עם זאת, התכניות מבוססות על המפגש המשמעותי שהיה לשליחים בזמן שליחותם.

78. <https://www.camp-usa.co.il>; <https://www.camp.co.il>. הקושי להעריך את היקף המשתתפים במחנות מסוג זה נובע בין היתר מכך שהנתונים לאו דווקא מרוכזים ביד גורם אחד אף בתוך כל תנועה בפני עצמה. ככלל, סיווג מתודה זו כפונה לישראלים כקהל יעד משני נובע בין היתר מכך שהמחנות הוקמו ועוצבו על מנת לתת מענה לצרכי יהודי התפוצות, וכך הם מתנהלים גם כיום. המשתתפים הישראלים מצטרפים כמיעוט למחנה. למיטב ידיעתנו אין מסגרת מובנית של פעילויות המשך עבורם בישראל.

79. סעיף זה מתייחס לישראלים המארחים קבוצות שונות (משפחות, משלחות מקצועיות ותכניות נוספות) למפגש קצר (כמה שעות עד יומיים) במסגרת קשרי קהילות בשותפויות - שלא במסגרת תכניות אחרות שצוינו בנפרד במיפוי. ראו הרחבה בהערה 68 לעיל המתייחסת למשתתפים מהתפוצות בסעיף המקביל.

נספח ג: מסגרות-על מרכזיות

נספח זה מספק מעט רקע נוסף לקוראים שאינם בקיאים בשדה הנסקר במיפוי, ומתאר בתמציתיות כמה מהמסגרות המרכזיות שנזכרו במסמך.

שותפויות ותאומות

« שותפויות וקשרי קהילות

קיימים מספר מיזמים של קשרים בין קהילות ו/או ארגונים בישראל ובעולם. הוטיק והמרכזי שבהם הוא מיזם השותפויות של הסוכנות היהודית, הכולל 46 שותפויות שבהן לוקחות חלק מאות קהילות.⁸⁰ בנוסף, מתקיימות כמה שותפויות פעילות מחוץ למערך זה, כגון חיפה-בוסטון, אשקלון-בולטימור, ואלה של מגבית קנדה. כמו כן, בשנים האחרונות נוצרו מיזמי קשרי קהילות בזרמים הדתיים הפרוגרסיביים: 'דומים' בתנועה ליהדות מתקדמת (בו חברות 120 קהילות בעולם ו-40 בישראל) ו-'רב' שיח' בתנועה המסורתית (בו חברות 25 קהילות ישראליות ו-70 ברחבי העולם), ואחרים.⁸¹ מסגרות נוספות המחברות בין מרכזים קהילתיים בישראל ובעולם הן 'פרויקט המשולשים' של JCC Global, וכן תכנית העמיתים של ארגון זה.

במסגרת השותפויות הללו מתקיים מגוון רחב של תכניות ושל פעילויות, החוצות גילאים וסוגי מפגש: במקרים רבים, קבוצה מאזור גאוגרפי נתון בחו"ל היוצאת לתכנית כגון תגלית, Onward, JWRP ואחרות תגיע לבקר בקהילה ה'תאומה' שלה בישראל כחלק מהביקור, ותיפגש עם נציגים מהקהילה, לעתים תתארח בבתים, תתנדב בקהילה, ועוד.

ישנן תכניות מנהיגות נוער (כגון Diller) ומנהיגות מבוגרים (כגון 'עמיות נגבה') המתקיימות במסגרת שותפויות.

יוזמות מקומיות כגון סדרת מפגשים וירטואליים משותפים באמצעות פלטפורמה טכנולוגית, או בתי מדרש למבוגרים, הכוללים הן מפגשים פיזיים של קבוצות מקבילות בכל אחד מהצדדים, והן לימוד וירטואלי משותף (פרויקטים כאלה התקיימו ומתקיימים למשל במסגרת שותפויות נתיבות-פילדלפיה, חיפה-בוסטון).

במסגרת חלק מהשותפויות יוצאים בני נוער ישראליים לביקור בקהילה התאומה, לעתים להשתתפות במחנה קיץ.

בתכנית השינשונים החדשה, חלק מהישראלים הבאים מאזור גאוגרפי הנמצא בשותפות יוצאים מראש אל הקהילה השותפה.

תכניות סביב תחומי עניין ספציפיים כגון פרויקט המקהלות 'הזמיר', פרויקט המוזיקה 'מקורוק' ואחרים.

⁸⁰ <http://www.jewishagency.org/he/partnership2gether/content/48836>

⁸¹ <http://www.domim-reform.org.il/> ; <https://www.masorti.org.il/ravsiach>

- משלחות מנהיגים קהילתיים יוצאות מדי שנה לביקורים הדדיים.
- רבים מהחיבורים של כיתות תאומות (ראו להלן) מתקיימים במסגרת השותפויות.

בתי ספר תאומים / כיתות תאומות

הרעיון של 'כיתות תאומות' או 'בתי ספר תאומים' הוא יצירת קשר מתמשך בין תלמידים יהודים מהארץ ומהעולם. המסגרת המובילה בפרויקט זה היא 'רשת בתי הספר התאומים' שנוסדה מתוך תכנית השותפויות של הסוכנות היהודית.⁸² כיום רשומות בה 300 'תאומיות', וקיים ניסיון להגדיל משמעותית את הפרויקט. גם מסגרות נוספות מציעות תאומיות, כגון התכניות של מרכז 'יחדיו' של התנועה ליהדות מתקדמת, שבהן חברות 50 כיתות בישראל ו-45 כיתות בתפוצות, וכך גם רשת תל"י.⁸³ ברוב בתי הספר המשתתפים בפרויקט זה עיקר הקשר נעשה באמצעים טכנולוגיים, חלקו 'אוף-ליין' (החלפת חומרים כתובים ו/או מצולמים) וחלקו 'און-ליין' באמצעות וידאו (מספר שיחות של כיתה מול כיתה במהלך השנה). בתי ספר מעטים מקיימים גם מפגשים פנים אל פנים, בביקור חד-צדדי או הדדי (כגון במסגרת השותפויות תל-אביב-לוס-אנג'לס, בוסטון-חיפה, אופקים-מרחבים-מטרווסט). תדירות הפעילויות משתנה בין המסגרות, ונעה בין אחת לשבוע לאחת לחודש ומעלה.

תגלית

'תגלית' היא הפרויקט הגדול ביותר בתחום הביקורים הקצרים בישראל לגילאי 18-26. המודל הקלאסי של התכנית כולל ביקור בן עשרה ימים, כאשר לחלק משמעותי ממנו (חמישה עד עשרה ימים) מצטרפת קבוצה של ישראלים. כיום מגיעים לישראל 50,000 משתתפים בשנה דרך התכנית, כשני שלישים מתוכם בגילאי קולג' (18-22), ורוב הנותרים בגילאי 22-26. לאחרונה החל פיילוט לגילאי 27-32 ומעלה, שבינתיים מונה מאות ספורות, ויתכן שיתרחב בעתיד. תגלית גם מתווכת למשתתפיה אפשרויות פעילות נוספות בישראל, במסגרת Birthright Extension. קיים גם מודל קצר יותר של שבוע ומנגד מודל של 'תגלית אקדמית' בת שבועיים המזכה בנקודות זכות אקדמיות (עשרות משתתפים בשנה). כמו כן קיימת תכנית Birthright Excel, המציעה לסטודנטים ולמבוגרים צעירים תכנית יזמות ו/או התמחות של עשרה שבועות בישראל. מדי שנה לוקחים בה חלק עשרות משתתפים אמריקאים ומספר דומה של ישראלים.

כ-8,000-10,000 ישראלים משתתפים בתכנית בשנה כיום, כ-80% מהם חיילים. לרוב הם מצטרפים כקבוצה קטנה למספר ימים לאוטובוס של קבוצה קיימת, משתתפים בכל פעילויות הקבוצה, ומעודדים לספר על חייהם בישראל. מבחינה מספרית, זוהי המסגרת המרכזית של חשיפת ישראלים ליהודי התפוצות. חלק מהתהליכים הפנימיים בתגלית מכוונים לייחס משקל רב יותר לתהליך שעוברים הישראלים, ובפרט ללמידה שלהם מיהודי התפוצות מתוך תפיסת הדדיות (Raviv, 2018).

⁸² <http://www.jewishagency.org/he/school-twinning/program/17126>

⁸³ תכנית 'יחדיו' עובדות בעיקר עם תלמידים ב-supplementary schools, שאינם לומדים בבי"ס יהודי אלא הולכים פעם בשבוע לכמה שעות של Sunday school. זהו אופי אחר מאשר אלה שלומדים בבי"ס יהודי לאורך כל השבוע. לאתר התכנית: <http://www.reform.org.il/Heb/Education/education-center.asp>. ברשת תל"י פועלים באמצעות הספר 'חברים מעבר לים' (Friends Across the Sea). בשנת תשע"ח לא פעלה הפלטפורמה של תל"י.

מסע (Masa)

'מסע' הינה מסגרת-גג למאות תכניות של מספר חודשים עד שנה בישראל. כיום משתתפים בתכניות מסע השונות כ-10,000-12,000 משתתפים בשנה, רובם בגילאי 18-26 (רשמית התכנית היא לגילאי 18-30). מחציתם משתתפים בתכניות Gap Year לגווניהן, למשך מספר חודשים עד שנה, עם סיום התיכון. קיימת שונות בין התכניות מבחינת אופי המפגש שהן מזמנות עם ישראלים: חלקן מתנהלות ברובן באופן פנימי והומוגני; בחלקן קיימת תקופה של מגורים והתנדבות בתוך קהילות ישראליות; ובתוך קטגוריה זו נכללות אף תכניות מעורבות באופן מלא כגון מכינות קדם-צבאיות מעורבות (קול עמי, חברותא, בי"ה) וכן היטמעות בתוך מסגרות שנת שירות ישראליות (כגון הבונים דרור Workshop, או גרעין עתיד במסגרת Year Course של יהודה הצעיר ו-FZY). אף משתתפי 'גרעין צבר', העושים עלייה למטרת גיוס לצה"ל, נכללים תחת מסע - וכיוצא באלה ניתן למצוא תכניות נוספות המוצאות במסגרת-גג זו פלטפורמה נוחה. כמה מתכניות 'מסע' פונות לקהל סטודנטיאלי: תכניות חילופי סטודנטים (סמסטר או שנה באוניברסיטה ישראלית), תכניות קיץ כגון פרויקט TEN בישראל, ועוד.

את המגוון העצום של התכניות החוסות תחת מטרייה זו נוטים בארגון לקטלג באופן המשתנה מעת לעת, וכיום מחלקים בין תכניות פיתוח קריירה לבין תכניות מנהיגות. קטלוגים מפורטים יותר בשנים האחרונות כללו למשל חלוקה ל'סגמנטים': אקדמי; התמחות ופיתוח קריירה; ישיבות ולימודי יהדות; Gap year; חמ"ע. קטלוג אחר הבחין בין קטגוריה A, הפונה לבעלי רקע של מעורבות יהודית גבוהה וכוללת תכניות ישיבות, סמינרים דתיים ותנועות נוער; קטגוריה B, הפונה לבעלי רקע של מעורבות יהודית פחותה ומדגישה התפתחות מקצועית (אקדמיה, התמחות ועוד); וקטגוריה C של הכנה לעלייה (בעיקר משתתפים מצרפת ומבריה"מ לשעבר).

Onward Israel

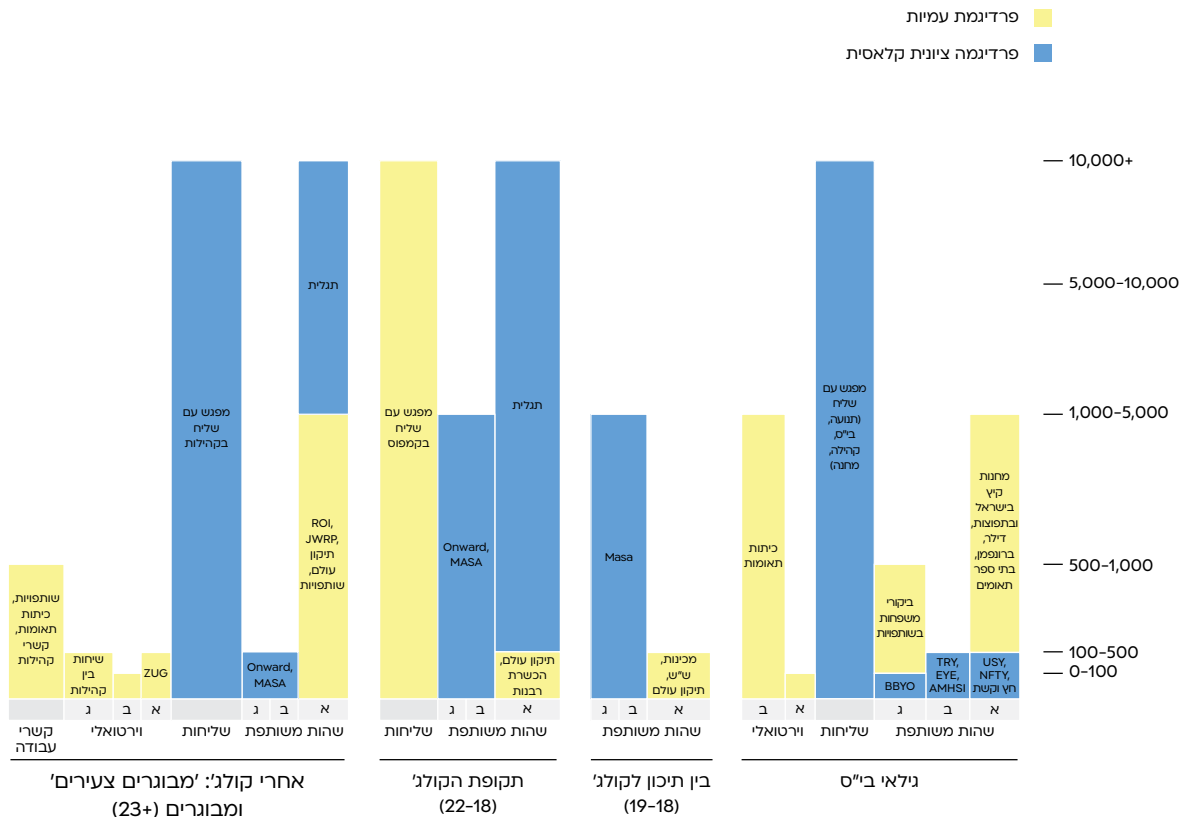
מסגרת-הגג של Onward Israel הוקמה במודל דומה לזה של 'מסע', לתכניות מגוונות בנות שישה עד שמונה שבועות של התמחות מקצועית. כיום מגיעים במסגרת תכניות אלה כ-2,000 משתתפים בשנה, רובם ככולם סטודנטים המנצלים את חופשת הקיץ שבין שנות לימודים לצבירת ניסיון מקצועי. במשך תקופת שהותם כאן מתחככים המשתתפים בחברה הישראלית הן במקום העבודה שבו מתקיימת ההתמחות, הן בניהול חיים עצמאיים, והן במסגרת ציר חינוכי לאורך התכנית. ב-Onward מנהלים כיום ציר זה באופן ריכוזי, וזאת בשונה מ'מסע', שם אחראים לכך הארגונים המפעילים את התכניות עצמן (אך מפגש עם ישראלים מוגדר כמרכיב הכרחי). הציר החינוכי ב-Onward כולל סמינרים חד-פעמיים עם משתתפי שנות שירות, מכינות ושירות לאומי ישראלים במספר ארגונים, כאשר בחלק מהמקומות הישראלים מעבירים את הפעילויות, אך בחלקם משתתפים כולם יחד.⁸⁴

84. בתשע"ח נעשו שיתופי פעולה עם מספר מסגרות ישראליות: בניצנה וב'חוה ואדם' הישראלים העבירו פעילויות לאמריקאים, ובפעילויות עם 'אחריי!' ועם 'השומר החדש' השתתפו כולם יחד. בפעילויות הללו היו עשרות ישראלים ומאות אמריקאים.

נספח ד: היצע התכניות בחתך קהל יעד וגילאים

בנספח זה מוגשים הנתונים באופן המציג בנפרד את היצע התכניות המוצעות ליהודי התפוצות (בחתך הגילאים השונים), מחד גיסא, ולישראלים (בחתך הגילאים השונים), מאידך גיסא. הוא אינו כולל מידע נוסף על מה שהובא בפרקים ובנספחים הקודמים. כפי שצוין לעיל, שדה הפעילות הנסקר במיפוי זה עשיר בתכניות, ותכלית המיפוי אינה לציין כל אחת מהתכניות הקיימות - אלא לתת תמונה כוללת, כפי שהוצג בפרק הממצאים ובפרק הדיון. הפירוט בנספח זה נועד לתת טעימה מהמגוון ולסייע לזהות אילו אוכלוסיות יעד נהנות מהיצע רב ולאילו ההיצע הוא דל, אך אין ביומרתו להקיף את כל המסגרות הקיימות.

« תוכניות המוצעות ליהודי התפוצות:

<<< בגרף זה, הסקאלה אינה אינטרבאלית

תכניות המוצעות ליהודי התפוצות

« גילאי בית ספר

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות (והיקפים במקרים נקודתיים) ⁸⁵	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [ראשי]	שהות משותפת [א]	חווייתי	NFTY in Israel; USY-pilgrimage חץ וקשת; מחנה סירים אירופה בני-עקיבא; MBI	1,000
		לימודי	מחנה התנ"ך העולמי	80
	שהות משותפת [ב]	לימודי	TRY; NFTY-EIE; Gann Academy, Golda Och Academy ובתי"ס תיכונים נוספים, Alexander Muss High School in Israel	1,500–800
		חווייתי	רמה סמינר	250
	שהות משותפת [ג]	חווייתי	BBYO-ILSI	40
	מפגש עם שליח		מחנות קיץ, קהילות, תנועות נוער, בתי ספר	60,000–30,000
עמיות [ראשי]	שהות משותפת [א]	מחנות קיץ משותפים בישראל	קימאמה; Big Idea; צבבה	1,500–1,000
		מחנות קיץ משותפים בתפוצות	מחנות JCC כגון NJY ואחרים; מחנות זרמיים ותנועתיים כגון Ramah, Moshava	4,000–3,000
		משלחות הדדיות	עמיתי דילר; עמיתי ברונפמן; משלחות במסגרת בתי"ס תאומים (600–1,000); תכניות נוער נוספות בשותפויות	1,700–1,000
		חווייתי	'נסיעה'; מסע צופים משותף לפולין	150

85. במקרים נקודתיים יצינו היקפים של מסגרות ספציפיות, המהוות חלק משמעותי מהקטגוריה שבה הן נמנות.

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגוריית-על	קטגורית משנה	דוגמאות (והיקפים במקרים נקודתיים) ⁸⁵	אומדן שנתי
וירטואלי [א]	וירטואלי [ב]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/ נוער בשותפויות	100–0
		בתי"ס תאומים	כיתות תאומות	6,000–3,000
וירטואלי [ג]	וירטואלי [ג]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/ נוער בשותפויות	100–0
		טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות	טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות	2,000–1,000

« בין תיכון לקולג' (18–19)

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגוריית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [ראשי]	שהות משותפת [ב-ג]	התמחות / לימודי	חלק מתכניות MASA	~6,000–4,000
עמיות [ראשי]	שהות משותפת [א]	מכינות קדם-צבאיות משותפות	קול עמי; 'חברותא'; בי"ה; Artzi	150–100
עמיות [משני]	שהות משותפת [א]	שנות שירות משותפות	הבונים דרור; Workshop 'גרעין עתיד'; Year course; צבר	200
		תכניות התנדבות	TEN; פרויקט Global Jewish Service Corps; 'תבל בצדק'; בי"ה תיקון עולם	40–20
		מכינות קדם-צבאיות	מכינות קדם-צבאיות שאינן משותפות לכתחילה	100–50

« תקופת הקולג' (18–22)

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגוריית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [ראשי]	שהות משותפת [א]	חוויתי	תגלית	~35,000
עמיות [משני]	שהות משותפת [א]	התמחות	Birthingright Excel התמחות	40
		שהות משותפת [א]	שהות משותפת [א]	40

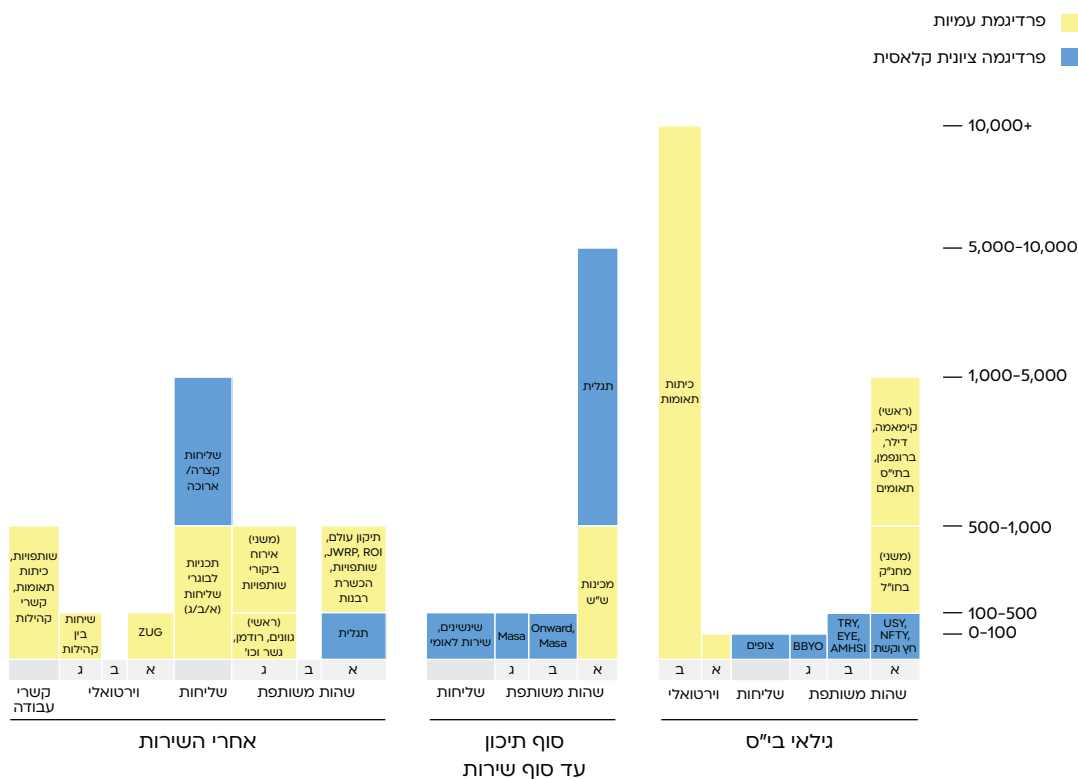
פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
	שהות משותפת [ב-ג]	התמחות	Onward Israel (2,000); מעט מתכניות MASA	~4,000–3,000
	מפגש עם שליח		קמפוסים	20,000–10,000
עמיות [ראשי]	שהות משותפת [א]	תכניות התנדבות	פרויקט TEN; Global Jewish Service Corps; 'תבל בצדק'; בי"ה תיקון עולם	40–20
		משלחות הדדיות	משלחות סטודנטים	100–30
		הכשרת רבנות	מוסדות מהתפוצות: מכוני הכשרה בתנועה הרפורמית, הקונסרבטיבית והרקונסטרוקציוניסטית; Hebrew College. מוסדות מארחים בישראל: מוסדות התנועה ליהדות מתקדמת והתנועה המסורתית; מכון הרטמן; 'מחדשי קדם'	100–80

« אחר קולג': 'מבוגרים צעירים' ומבוגרים (23 ומעלה)

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [ראשי]	שהות משותפת [א]	חויית	תגלית	~15,000
	שהות משותפת [ב-ג]	התמחות / לימודי	חלק מתכניות MASA	~4,000–3,000
	מפגש עם שליח		קהילות	20,000–10,000
עמיות [ראשי]	קשרי עבודה [א]	חברה אזרחית ודרגי עבודה שאינם נציגות רשמית	בתי ספר תאומים; שותפויות; קשרי קהילות	1,200–800
	שהות משותפת [א]	תכניות התנדבות	פרויקט TEN; Global Jewish Service Corps; 'תבל בצדק'; בי"ה תיקון עולם	40–20
		מקצועי	Birthright Excel Ventures; ROI	150–100
		משלחות הדדיות	תכניות מבוגרים בשותפויות	200–100
		חויית	JWRP	2,500

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
		הכשרת רבנות	מוסדות מהתפוצות: מכוני הכשרה בתנועה הרפורמית, הקונסרבטיבית והרקונסטרוקציוניסטית; Hebrew College מוסדות מארחים בישראל: מוסדות התנועה ליהדות מתקדמת והתנועה המסורתית; מכון הרטמן; 'מחדשי קדם'	100–80
	וירטואלי [א]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	פרויקט zug (800); תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות	1,000–800
	וירטואלי [ב]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות	100–0
	וירטואלי [ג]	קשרי קהילות	שיחות ועידה בין קהילות	500–50
	שהות משותפת [ג]	טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות		~2,000–1,000

תוכניות המוצעות לישראלים:

<<< בגרף זה, הסקאלה אינה אינטרבאלית

תכניות המוצעות לישראלים

« גילאי בית ספר

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [משני]	שהות משותפת [א]	חווייתי	NFTY in Israel; USY-pilgrimage חץ וקשת; מחנה סירים אירופה בני-עקיבא	250–150
		לימודי	MBI (100); מחנה התנ"ך העולמי	150–100
	שהות משותפת [ב]	לימודי	TRY; NFTY-EIE; Alexander Muss; תיכונים	300–100
		חווייתי	רמה סמינר	50
	שהות משותפת [ג]	חווייתי	BBYO-ILSI	10
	שליחות [א]	קצרה	קרואן הידיות	30
עמיות [ראשי]	שהות משותפת [א]	מחנות קיץ משותפים בישראל	קימאמה; Big Idea; צופים	2,500–2,000
		משלחות הדדיות	עמיתי דילר; עמיתי ברונפמן; בתי"ס תאומים (1,000–600); תכניות נוער נוספות בשותפויות	1,500–1,000
		חווייתי	'נסיעה'; מסע צופים משותף לפולין	300–200
	וירטואלי [א]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות	100–0
וירטואלי [ב]		בתי"ס תאומים	כיתות תאומות	15,000–10,000
		בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות	100–0

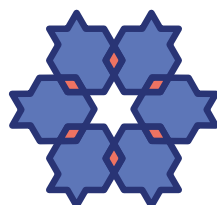
פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
עמיות [משני]	שהות משותפת [א]	מחנות קיץ משותפים בתפוצות	מחנות JCC כגון NJY ואחרים (באמצעות ארגונים כגון Camp USA ו'הקיץ של החיים' וכן דרך השותפויות); מחנות זרמיים ותנועתיים כגון, Ramah, Moshava, URJ בני-עקיבא; סארוואש	1,000–500
	שהות משותפת [ג]		טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות	-500–100

« מסיום התיכון עד תום השירות הצבאי/לאומי

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגורית-על	קטגורית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [משני]	שהות משותפת [א]	חוייתי	תגלית	10,000–8,000
	שהות משותפת [ב]	התמחות / לימודי	Onward Israel; חלק מתכניות MASA	200–50
	שהות משותפת [ג]	התמחות / לימודי	חלק מתכניות MASA	200–50
	שליחות [א]	ארוכה	שירות לאומי; שינשים	350–200
עמיות [ראשי]	שהות משותפת [א]	מכינות קדם- צבאיות משותפות	קול עמי; 'חברותא'; בינה; 'רוח נכון'; מכינות שאינן משותפות לכתחילה	800–400
		שנות שירות משותפות	הנוער העובד והלומד (קומונרים ישראלים לצד משתתפי 'הבונים' דור Workshop); גרעין עתיד; צופים (משתתפים ישראלים לצד ש"ש 'צבר')	100–50

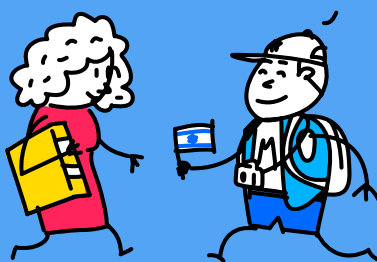
« אחר השירות

פרדיגמה + קהל יעד ראשי/משני	קטגוריית-על	קטגוריית משנה	דוגמאות	אומדן שנתי
ציונית קלאסית [משני]	שהות משותפת [א]	חווייתי	תגלית	500–50
		התמחות	Birthright Excel התמחות	40
		קצרה	מחנות קיץ (1,500–1,200); הסמינרים הציוניים	1,500
עמיות [ראשי]	קשרי עבודה [א]	ארוכה	קמפוסים; קהילות; תנועות נוער; הוראה	500
		חברה אזרחית ודרגי עבודה שאינם נציגות רשמית	בתי ספר תאומים; שותפויות; קשרי קהילות	1,200–800
		תכניות התנדבות	'תבל בצדק'; פרויקט TEN; בינה תיקון עולם	50–15
	שהות משותפת [א]	מקצועי	Birthright Excel; Ventures; ROI הלל ישראל–Israel Teaching Fellows	150–80
		משלחות הדדיות	משלחות סטודנטים; תכניות מבוגרים בשותפויות	300–100
		חווייתי	JWRP	200
	שהות משותפת [ג]	הכשרת רבנות	מוסדות התנועה ליהדות מתקדמת והתנועה המסורתית; מכון הרטמן; 'מחדשי קדם'	100
		חווייתי	סיורים לימודיים לתפוצות (גוונים, מעוז, רודרמן, קולות, וקסנר, גשר, הלל, שחרית, תל"י, Ami-Unity ועוד)	500–200
		בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	פרויקט ZUG (200); תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות	250–200
	וירטואלי [א]	בתי מדרש וקבוצות מבוגרים	תכניות מבוגרים/נוער בשותפויות	100–0
		קשרי קהילות	שיחות ועידה בין קהילות	500–50
		שליחות [א-ג]	תכניות לבוגרי שליחות	1,200–800
עמיות [משני]	שהות משותפת [ג]		טיולי משפחות וביקורים אחרים במסגרת שותפויות	~500–100

מרכז ספיר
לתרבות ולחינוך יהודי

כסלו תשע"ט

דצמבר 2018

ISBN 978-965-92735-0-8

9 789659 273508